

Årsredovisning 2019

Innehåll

2019	
– ur regionstyrelsens ordförandes perspektiv	4
2019	
– ur ett regiondirektörsperspektiv	5
Förvaltningsberättelse	7
Översikt över verksamhetens utveckling 2015-2019	7
Regionkoncernen	9
Privata utförare	9
Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning	10
Händelser av väsentlig betydelse	15
Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten	17
God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning	20
Balanskravsresultat	33
Väsentliga personalförhållanden	34
Förväntad utveckling	40
Finansiella rapporter	42
Resultaträkning	42
Balansräkning	43
Kassaflödesanalys	44
Noter	45
Redovisningsprinciper	52
Drift- och investeringsredovisning	54
Driftredovisning	54
Investeringsredovisning	58
Not till drift- och investeringsredovisning	59
Revisionsberättelse 2019	60
Tabellförteckning	62
Ekonomisk ordlista	63

2019

– ur regionstyrelsens ordförandes perspektiv

År 2019 var ett händelserikt år i både positiv och negativ bemärkelse. Dalasamverkan fick en ny budgetprocess på plats. Den behöver trimmas in men vi upplevde ett gott samarbete med tjänstemännen. Grova fel och missförhållanden har dock också kommit upp till ytan. Inom kollektivtrafikförvaltningen har det skett felaktiga utbetalningar på runt 25 miljoner kronor per år. Arbetsmiljön på förvaltningen har dessutom varit under all kritik. En process har inletts för att bygga upp en ny organisation och finna vägar för att Region Dalarna ska ersättas för de pengar som försvunnit i felaktiga utbetalningar.

Region Dalarna ska vara en attraktiv arbetsgivare där medarbetarna känner sig delaktiga och uppskattade. Höstens medarbetarenkät gav vissa positiva svar härvidlag. Resultaten innebar en betydande förbättring jämfört med motsvarande undersökning 2013. Medelvärden på områdena "motivation", "styrning" och "medarbetarnas syn på ledarskap" har förbättrats. Det utgör en bra plattform inför det fortsatta arbetsmiljöarbetet. Samtidigt visar de missförhållanden som uppdagats inom kollektivtrafikförvaltningen att detta är ett ständigt pågående arbete.

När detta skrivs lever vi i väntan på att Corona-krisen ska slå till i full skala i Sverige och Dalarna. Vården, omsorgen och civila aktörer har växlat upp och vi ser många goda exempel på hur människor och organisationer vill vara med och bidra. År 2019 bjöd på utmaningar men inget som kan mäta sig med detta. De senaste veckornas händelser inskärper betydelsen av att bättra på beredskapen, både vad gäller regionens ekonomi, lagerhållning och personella resurser. Att tänka socialt, miljömässigt och ekonomiskt långsiktigt hållbart framstår som viktigare än vanligt. Utan en robust verksamhet klarar vi inte dagens och framtidens kriser.

Ulf Berg
Regionstyrelsens ordförande

2019

– ur ett regiondirektörsperspektiv

Region Dalarna är en stor organisation med många olika verksamheter, vi är faktiskt Dalarnas största arbetsgivare med cirka 9000 medarbetare.

Det har hänt mycket under 2019 och nedan har jag valt att lyfta fram några delar.

Det regionala utvecklingsansvaret och Landstinget Dalarna har bytt namn till Region Dalarna

Den 1 januari 2019 tog vi över det regionala utvecklingsansvaret och bildade en region. Det är nya frågor som kommit in i organisationen.

Det regionala utvecklingsansvaret handlar i första hand om att leda och samordna länets regionala utvecklingsarbete. Hur det ska göras och vad som ska prioriteras fastställer regionen i den regionala utvecklingsstrategin, vilken är en viktig del av utvecklingsuppdraget. Genom dessa företräder regionen också sina medborgare och verkar för regionens bästa gentemot nationella beslutsfattare, samtidigt som regionen bidrar till att uppnå den nationella tillväxtpolitikens mål.

Vi bytte namn till Region Dalarna för att beskriva hela vårt uppdrag bättre. Den nya organisationens logotyp blev en dalahäst. Flertalet undersökningar visar att dalahästen som symbol är gångbar regionalt, nationellt och internationellt.

Materieförsörjningen under hösten

Region Dalarna är tillsammans med fyra andra regioner del i en gemensam varuförsörjningsnämnd, den så kallade Femklövern. I samband med ett leverantörbytte under hösten har störningar i leveranser av förbrukningsmateriel uppkommit. Detta ledde till att vår region, liksom andra, gick i stabsläge. Problemen var så pass utdragna och allvarliga att alternativa leverantörlösningar aktiverades. Mot bakgrund av den uppkomna situationen kommer Region Dalarna se över materieförsörjningsprocessen i länet.

Kunskapsstyrning

Ett viktigt arbete som har fortsatt under 2019 inom regionen, på nationell och sjukvårdsregional nivå är arbetet med en uppbyggnad av en gemensam nationell struktur för kunskapsstyrning. Arbetet under 2019 har handlat om att lokalt inom regionen förbereda en struktur för nya standardiserade vårdförlopp för ett antal kommande patientflöden under 2020. Region Dalarna bedriver sedan tidigare ett framgångsrikt arbete med standardiserade vårdförlopp för flera cancerdiagnoser i samverkan med Regionalt cancercentrum i Uppsala-Örebro sjukvårdsregion och Regionala cancercentrum i samverkan.

Min vård – Region Dalarnas digitala vårdcentral

Region Dalarnas egen digitala "vårdapp" Min Vård har ökat sin tillgänglighet genom att alla vårdcentraler i länet bidrar med läkare samt att digitala återbesök kan genomföras i appen. Under sommaren sänktes även patientavgiften för digitala besök i Min vård och befinner sig nu i samma självkostnadsnivå som andra digitala vårdappar som erbjuder digitalt videobesök.

God och Nära vård

Arbetet med God och nära vård har fram till slutet av juni 2019 bedrivits som pilotprojekt i Södra Dalarna och Västerbergslagen och det har då kallats projekt Ny nära vård. Från och med slutet av juni 2019 omfattar arbetet hela Region Dalarna. Det handlar bland annat om utbyggnad av mobila team på flera platser i länet.

"Vi är Region Dalarna"

En kampanj startade i oktober med namnet "Vi är Region Dalarna" med syfte att stärka arbetsgivarvarumärket och verka rekryteringsbefrämjande för våra olika verksamheter.

I filmserien, som är producerad internt, medverkar 15 medarbetare med olika yrken från vår breda verksamhet.

forts nästa sida

Filmserien "Vi är Region Dalarna" har visats på Region Dalarnas sociala mediekkanaler under hösten 2019 och våren 2020.

Region Dalarnas kulturpris 2019

Sångerskan och folkmusikern Sofia Sandén, Leksand tilldelades Region Dalarnas kulturpris 2019 med motiveringen: "Sångerska som med lekfullhet och glödande scennärvaro får oss att lyssna och beröras. Likt ett skogsrå med stadiga kängor ger hon röst och styrka åt den folkliga musikgenren och väjer inte för otrampade stigar."

Avesta lasarett åter i topp i årets AT-ranking

I årets AT-rankning är Avesta lasarett åter i topp. Rankingen är såväl en vägledning för nyexaminerade läkare som ska påbörja sin allmäntjänstgöring, såväl som en temperaturmätare för AT-läkares arbetssituation i Sverige.

AT-rankingen 2019 rankar Eksjö höglandssjukhuset, Avesta lasarett och Kristianstads centralsjukhus i toppen. Det är medicinplaceringen som särskilt utmärker sig, där Avesta får högst betyg i fyra av sex kategorier. Mora lasarett hamnar på åttonde plats och Falu lasarett på 12:e plats i 2019 års AT-ranking. Totalt rankas 67 AT-orter.

Karin Stikå Mjöberg
Regiondirektör

Förvaltningsberättelse

Översikt över verksamhetens utveckling 2015-2019

	Enhet	2019	2018	2017	2016	2015
Befolkning						
Sveriges folkmängd vid årets slut	Antal	10 327 589	10 230 185	10 120 242	9 995 153	9 851 017
Invånare 31/12 Dalarna	Antal	287 966	287 191	286 165	284 531	281 028
Dalarnas andel av Sveriges folkmängd	%	2.79	2.81	2.83	2.85	2.85
Hälso- och sjukvård						
Vårdplatser	Antal	603	593	661	678	732
Vård dagar	Antal	238 600	239 600	254 500	264 200	272 400
Vårdtillfällen	Antal	43 543	43 100	44 800	46 200	46 300
Läkarbesök, egen regi	Antal	595 900	593 000	586 600	602 600	604 900
Läkarbesök, privat regi (hälsoval mm)	Antal	55 500	56 500	60 200	57 100	59 800
Tandvård						
Behandlade barn 3-23 år ¹	Antal	41 500	40 400	38 500	38 000	38 800
Behandlade vuxna	Antal	45 800	47 400	54 000	59 800	64 700
Kultur och bildning						
Utbildning elevveckor	Elevveckor	21 200	22 000	20 700	21 700	21 100
Personal						
Anställda 31/12	Antal	9 008	8 871	8 654	8 424	8 509
Helårsekvivalent (arbetad tid/1 700 timmar)	Antal	7 623	7 432	7 186	7 092	7 210
Sjukfrånvaro i procent av ordinarie arbetstid	%	6.0	6.4	6.4	7.0	6.8
Personalkostnader	mnkr	5 931	5 638	5 273	5 059	5 011
– varav lönekostnader	mnkr	3 811	3 656	3 462	3 307	3 311
Totalt pensionsåtagande ²	mnkr	8 250	7 840	7 716	7 680	7 756
Ekonomi						
Årets resultat	mnkr	155	65	246	186	-99
Årets balanskravsresultat	mnkr	7	65	246	171	-99
Verksamhetens nettokostnad	mnkr	9 390	9 068	8 291	7 954	7 846
Nettokostnadsutveckling, inkl jämf störande	%	3.5	9.4	4.2	1.4	3.0
Nettokostnadsutveckling, exkl jämf störande	%	3.2	5.0	4.2	0.8	3.6
Utveckling av skatteintäkter och generella statsbidrag ³	%	3.7	6.7	5.4	5.3	3.7
Soliditet	%	4	1	1	-5	-10
Soliditet, (inkl hela pensionsskulden och löneskatt)	%	-77	-88	-99	-119	-142
Investeringar	mnkr	560	464	386	296	386
Skattesats						
– Region Dalarna	kr	11.63	11.63	11.16	11.16	11.16
– genomsnitt i landet	kr	11.49	11.39	11.36	11.35	11.35

1) Fram till 2016: 3-19 år, 2017: 3-21 år, 2018: 3-22 år

2) Exkl. kortfristig skuld för avgiftsbestämd ålderspension

3) Skatteväxling för kollektivtrafik genomfördes 2018

Tabell 1 Översikt över verksamhetens utveckling 2015-2019

Regionens befolkning har under den gångna femårsperioden ökat med cirka 7 000 personer men i lägre takt än befolkningen i riket.

Minskningen av antalet vårdplatser under femårsperioden är en kombination av nödvändiga effektiviseringar och omställning till mer öppenvård, vilket har påverkat så att antalet vård dagar minskat. Under senare år har brist på bemanning medfört att vårdplatser har behövt stängas.

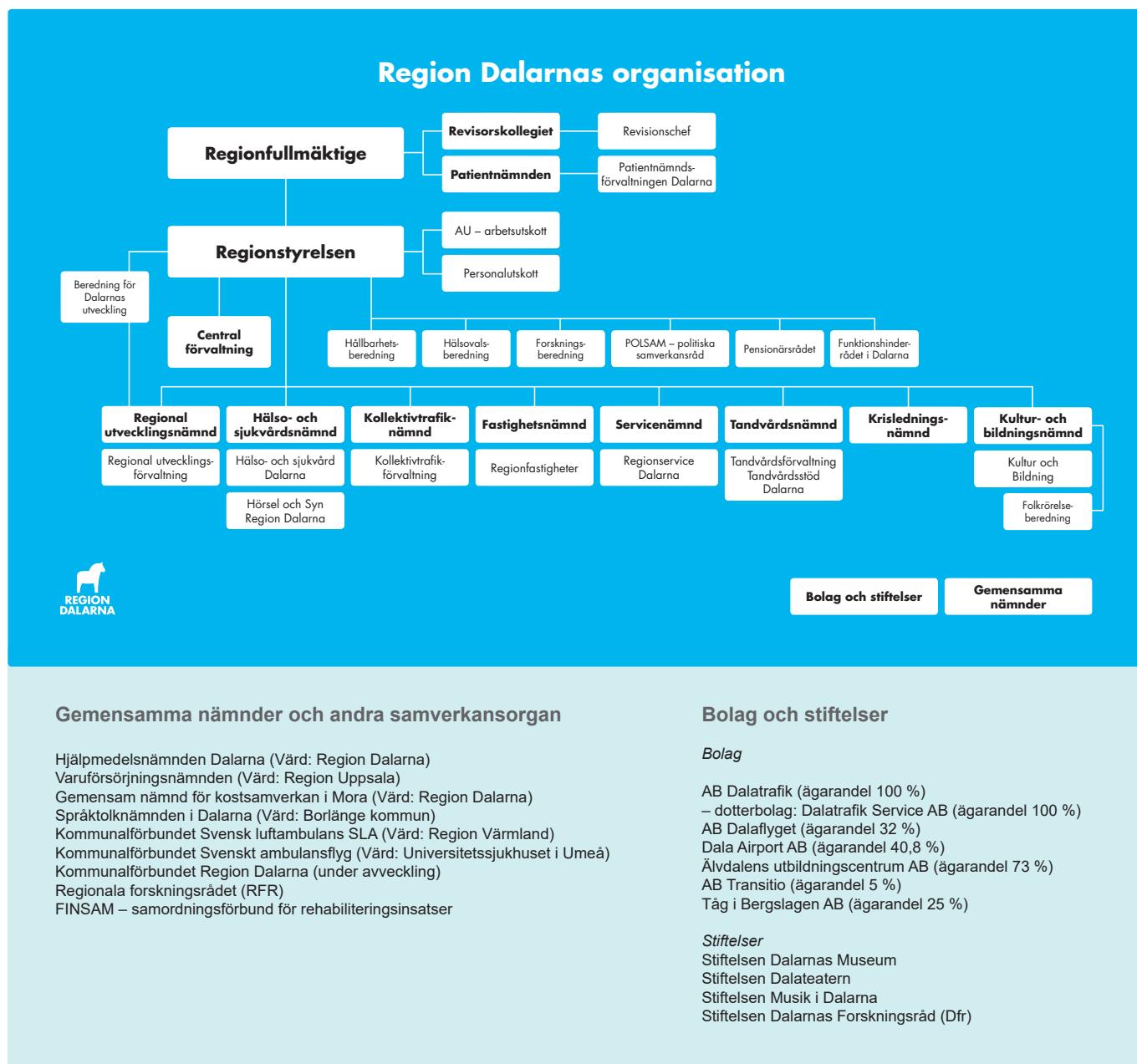
Inom tandvården har antalet behandlade barn ökat då fri tandvård ges till fler och högre upp i åldrarna än tidigare. Behandlade vuxna minskar framförallt på grund av bristen på tandläkare samt en viss påverkan av det ökade antalet behandlade barn.

Antal anställda har under femårsperioden ökat med 499 personer, motsvarande 251 årsarbetskrafter. Av dessa tillkom genom regionala utvecklingsförvaltningen cirka 40 anställda från 2019. Under 2018 tillkom cirka 80 anställda i samband med att kollektivtrafikförvaltningen överfördes till regionen. En viss minskning skedde mellan 2015 och 2016 till följd av besparingar inom struktur- och förändringsplan.

De positiva ekonomiska resultaten från 2016 och framåt har lett till att soliditeten, exklusive pensionsskuld inom ansvarsförbindelser, har förbättrats från minus 10 procent till plus 4 procent.

Nettokostnadsutvecklingen under 2019 ligger i linje med utvecklingen inom sektorn. Under femårsperioden har dock nettokostnadsutvecklingen varierat och var mycket låg 2016 till följd av de besparingar som skedde inom struktur- och förändringsplanen. Under 2018 ökade både nettokostnaden och även skatteintäkterna då kollektivtrafikförvaltningen överfördes till regionen och i samband med denna genomfördes en skatteväxling med Dalarnas kommuner, vilket är orsaken till den förändrade skattesatsen.

Den största delen av befolkningsökningen bestod av nettoinflyttning från utlandet. Som helhet var befolkningstillväxten i Dalarna lägre än riksgenomsnittets 1,1 procent 2018.

Figur 1 Region Dalarnas organisation

Privata utförare

Regionen ansvarar inför befolkningen för all regionfinansierad hälso- och sjukvård oavsett driftsform. Hälso- och sjukvården drivs i egen regi, i samverkan med andra offentliga huvudmän och genom avtal med privata vårdgivare. De sistnämnda är vårdva-len för vårdcentraler, och den nationella taxan enligt LOF och LOL, ett äldre ersättningsystem för läkare

och fysioterapeuter. En av de större leverantörerna av upphandlade vårdtjänster är Prostata Scandinavia AB, PSAB, som driver urologimottagningarna i Borlänge och Mora. Det största antalet LOU-avtal finns inom avtalsområden för medicinsk fotvård, psykoterapibehandlingar och neuropsykiatriska utredningar. Verksamheten redovisas enligt *Program för uppföljning av och insyn i verksamhet som utförs av privata utförare*.

Fotnot: LOF = Lagen om ersättning för fysioterapi, LOL = Lagen om läkarvårdsersättning, LOU = Lagen om offentlig upphandling

Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning

Regionbildning

Region Dalarna bildades den 1 januari 2019 genom att Landstinget Dalarna förenades med dåvarande Region Dalarna samt att resurser inom regional utveckling från Länsstyrelsen i Dalarna överfördes till den nya organisationen. I och med detta tillkom den Regionala utvecklingsnämnden i den politiska organisationen samt en Regional utvecklingsförvaltning i tjänstemannaorganisationen.

För mer information se, "Händelser av väsentlig betydelse".

Ekonomisk utveckling

Den ekonomiska utvecklingen i riket har sjunkit under året och Sveriges kommuner och regioner (SKR) skriver i sin ekonomirapport oktober 2019 att de räknar med att Sverige går in i en mild lågkonjunktur under 2020 och att den kommer fortsätta 2021. Arbetslösheten beräknas stiga och den tidigare starka svenska exporten väntas inte kunna bidra till tillväxten på samma sätt.

Befolkningsförändringarna med en ökad andel barn, unga och äldre ställer höga krav på kommunsektorns finanser. Den arbetsföra delen av befolkningen ökar väsentligt långsammare, och det är från skatt på arbete som den största delen av intäkterna kommer.

Regionernas verksamhetsresultat för 2019 förbättrades till 5,3 mdkr jämför med 1,8 mdkr för föregående år men kostnaderna för hälso- och sjukvård fortsätter öka i snabb takt och den positiva resultatutvecklingen 2019 påverkades i stor utsträckning av ökade riktade statsbidrag.

I Region Dalarnas budget för 2019 ingår riktade, eller så kallade specialdestinerade statsbidrag, med totalt 227 mnkr medan utfallet blev 384 mnkr. Beslut om statsbidrag och därtill tecknade överenskommelser för 2019 kom sent under året. Detta försvårade planering av verksamhet och nyttjande av medlen på både avsett och mest effektivt sätt.

Arbetsmarknad

Arbetslösheten i Dalarna har ökat från 6,8 procent 2018 till 8,1 procent år 2019, vilket är högre än riks-

genomsnittet på 6,8 procent. Andelen arbetslösa män har minskat med 0,2 procentenheter till 8,0 procent. Andelen arbetslösa kvinnor är 8,1 procent vilket är en ökning med 2,8 procentenheter jämfört med föregående år. I riket har den totala arbetslösheten ökat från 6,3 procent till 6,8 procent 2019. Sammantaget har Dalarna under året haft en snabbare ökning av arbetslösheten jämfört med riket, vilket också påverkar regionens skatteintäkter mer negativt.

Demografi

Länets befolkning fortsätter att växa, om än inte i samma takt som de senaste åren. Under 2019 ökade befolkningen i länet totalt med 775 personer till 287 966 personer. Ökningstakten var 0,3 procent, vilket var lägre än länets folkökning förra året. 9 av 15 kommuner ökade i folkmängd men endast Borlänge, Falun, Gagnef och Ludvika hade ett födelseöverskott. Den största delen av befolkningsökningen bestod av nettoinflyttning från utlandet. Som helhet var befolkningstillväxten i Dalarna lägre än riksgenomsnittets 1,0 procent 2019.

Av Dalarnas befolkning är 24,5 procent 65 år eller äldre, jämfört med riket där denna grupp uppgår till 20,0 procent.

Betydande regelförändringar

Från och med 1 januari 2019 gäller den nya kommunala bokförings- och redovisningslagen. En förändring i lagen är att finansiella instrument som innehas för att generera avkastning eller värdestegring som huvudregel ska värderas till verkligt värde och således påverkar resultatet för varje enskilt år.

Region Dalarna har en pensionsportfölj med placeringar i fonder, som vid årsskiftet hade ett bokfört värde på 1 195 mnkr och marknadsvärde 1 342 mnkr. Resultatet påverkas således av den realiserade vinsten för 2019 med 147 mnkr.

Identifierad risk	Beskrivning	Organisatorisk enhet	Hantering av risk
Omvärldsrisk			
Makroekonomisk utveckling	Minskande underlag för skatteintäkter	Regionstyrelsen (Central förvaltning)	Anpassning till tillgängliga intäkter
Nationell politisk situation	Politiska prioriteringar mot välfärdssektorn	Regionstyrelsen (Central förvaltning) och ledande politiker	Samverkan med SKR i den löpande dialogen med regeringen
Pandemi	Förhöjd beredskap med ansträngd hälso- och sjukvård med ökade kostnader och risk för brist på personal och intensivvårdsplatser	Regionstyrelsen (Central förvaltning), Hälso- och sjukvårdsnämnden, Servicenämnden samt ledande politiker, Krisledningsnämnd	Samverkan med centrala myndigheter inom hälso- och sjukvård, SKR samt andra aktuella aktörer
Samverkan i sjukvårdsregionen	Utformning av nytt avtal inom högspecialiserad vård	Regionstyrelsen (Centrala förvaltning), Hälso- och sjukvårdsnämnden	Samverkan inom olika nivåer inom regionen och mellan regionerna
Verksamhetsrisk			
Personal	Brist på personal	Regionstyrelsen (Central förvaltning- HR) tillsammans med berörda verksamheter	Tillämpa strategi för rekrytering, behålla och utveckla personal
Materieförsörjning	Byte till ny distributör för materieförsörjning	Varuförsörjningsnämnd, Regionstyrelsen (Central förvaltning) samt berörda verksamheter	Användning av alternativa leverantörer och distributörer under problemperiod.
Finansiell risk			
Ränterisk	Kostnadseffekter vid förändrad räntenivå	Regionstyrelsen (Central förvaltning)	Beslutad ram för upplåning, möjlighet att använda derivatinstrument för att begränsa ränterisken
Finansieringsrisk	Andel förfallande lån och möjlighet till refinansiering	Regionstyrelsen (Central förvaltning)	Finanspolicy som reglerar förfalloprofil på lån, upplåning från Kommuninvest
Kredit- och likviditetsrisk	Minskad likviditet	Regionstyrelsen (Central förvaltning)	Ej placerad likviditet samt betalningsberedskap för minst fyra veckor
Marknadsvärdesrisk i finansiella placeringar	Vikande utveckling på finansiella marknader, vikande konjunktur	Regionstyrelsen (Central förvaltning)	Finanspolicy som reglerar placeringsvikt för olika tillgångsslag, långsiktig placeringsstrategi

Tabell 2 Risker

Omvärldsrisker

Regionen har under året och fram till årsredovisningens avlämnande identifierat ett antal väsentliga omvärldsrisker att beakta och hantera.

Makroekonomisk utveckling

I SKR:s ekonomirapport från oktober 2019 framförs att signalerna nu blir allt tydligare på att konjunkturen mattas av, vilket framgår både av förtroendeindikatorer och sysselsättningsstatistiken, och att man räknar med att Sverige går in i en mild lågkonjunktur under 2020 och att den kommer att fortsätta under 2021. Bedömningen är att BNP ökar med strax över 1 procent både 2019 och 2020 och att arbetslösheten stiger till drygt 7 procent.

Sverige har de senaste åren gynnats av stark export, bland annat tack vare kronförsvagningen. Nu börjar dock världskonjunkturen vika, på grund av den

osäkerhet som råder kring bland annat Brexit och handelskrig och efter årsskiftet även spridningen av coronavirus (Covid-19). Detta drabbar i särskilt hög grad den svenska exportmarknaden, vilket innebär att tillväxten inte har samma förutsättningar att få ett positivt stöd från exporten samt att turist- och besöksnäringen påverkas av pandemin.

Sverige har dock, till skillnad från flera länder i Europa, möjlighet till finanspolitiska åtgärder då statskulden är låg och utrymme finns för att stimulera både den offentliga ekonomin och ekonomi i stort.

För regionerna finns problem med att kostnaderna för hälso- och sjukvård fortsätter att öka i alltför snabb takt. År 2018 ökade bruttokostnaderna för hälso- och sjukvård med 6 procent i löpande priser, vilket är den högsta kostnadsökningstakten sedan år 2003 och väsentligt högre än genomsnittet för

de senaste fem åren. Den kraftiga utökningen av riktade statsbidrag har spätt på kostnadsökningstakten. Trots att kostnaderna ökat noterar SKR att det inte haft någon positiv effekt på produktionen. Om utvecklingen av vårdtillfällen och läkarbesök ställs mot insatta resurser i form av antal årsarbetande läkare och övrig personal i den somatiska vården får man en tydlig indikation på att produktiviteten minskat successivt sedan 2013 vilket inte är en långsiktigt hållbar utveckling.

Nationell politisk situation

Med den politiska situationen på riksplanet finns både osäkerheter och otydlighet kring regeringens inriktning och möjligheter att genomföra politiska satsningar, speciellt inom välfärden och som berör både kommuner och regioner.

Sena besked och kortsiktiga planeringsförutsättningar har inte förbättrat situationen i det utsatta läge regionerna befinner sig i. De riktade bidrag som regionerna fick inför 2019 blev klara först när halva året gått. Det innebär att regionerna under ett halvt års tid levererade verksamhet utan att egentligen veta hur mycket ekonomiska medel de hade till sitt förfogande.

Med sent agerande för satsningar inom välfärden, fastän signaler kom relativt tidigt under 2019 som visade att den kommunala sektorn skulle möta en mera ansträngd ekonomi under 2020, har inneburit både osäkerhet och otydlighet med avseende vilken omfattning som satsningar kommer att göras och inom vilka områden. Dessutom har andra politiska konstellationer på riksplanet skapat majoritet för att driva igenom andra politiska satsningar, som dock innebär ytterligare satsningar inom välfärden, och den politiska oppositionen i riksdagen har drivit igenom en satsning om ytterligare 2,5 mdkr i februari 2020 och som kommer både kommuner och regioner till del.

Pandemi

I slutet av december 2019 framkom att det förekommit spridning av ett influensaliknande virus (Covid-19) i Kina under månaden med en mycket snabb spridning. Omvärlden kom att få ta del av denna information att cirka 80 000 människor drabbats av viruset. Detta har föranlett stora ansträngningar och behov av insatser som följd för att behandla människor och minska spridningen.

Spridning av viruset utanför Kina kom initialt främst i större utsträckning att drabba Sydkorea, Iran och Italien, där det sedan kommit att spridas snabbt inom Europa. Sverige konstaterade sitt första fall av virusmitta i början av februari 2020 för att i mitten av mars ha passerat 800 konstaterade fall. Den främsta koncentrationen finns huvudsakligen inom storstadsregionerna men även Region Dalarna har drabbats med ett fåtal konstaterade fall hittills. En snabb uppbyggnad av beredskap för minskad smittspridning och provtagningsverksamhet har gjort att hälso- och sjukvården fått ställa om med behov av utökade resurser. Från regeringen har resurser riktats brett till samhället och även specifikt till regionerna för att finansiera de merkostnader som pandemin orsakar så att regionerna tillsammans med de centrala myndigheterna kan vidta nödvändiga åtgärder för att fördröja smittspridningen i så stor utsträckning som möjligt. En stor utmaning inom hälso- och sjukvårdssektorn är tillgång till tillräckligt många intensivvårdsplatser och bemanning för dessa samt att skapa tillgång på materiel.

Samverkan i sjukvårdsregionen

Region Dalarna har under en längre tid samverkat inom sjukvårdsregionen Uppsala-Örebro, bland annat avseende möjlighet till köp av högspecialiserad vård. Det regiongemensamma avtalet, som skulle löpt ut 2019, har förlängts under 2020 med avsikt att ha ett nytt avtal inom den regionala samverkan från 2021. Genom förlängningen av det tidigare avtalet fortlöper tillgången till högspecialiserad vård som tidigare men risk finns att kommande avtalsperiod innebär högre kostnader än den allmänna kostnadsutvecklingen inom hälso- och sjukvården, vilket i så fall tvingar regionen till tydliga prioriteringar och effektiviseringar inom hälso- och sjukvården.

Verksamhetsrisker

De huvudsakliga verksamhetsriskerna för regionen avser personal och materielförsörjning.

Personal

Inom regionens verksamhet finns flera yrkeskategorier som utgör bristyrken, inte minst inom hälso- och sjukvården samt tandvården. Personalomsättningen inom ett antal av dessa yrkeskategorier är fortsatt hög men har minskat i flertalet fall jämfört med föregående år. Ett fortsatt stort behov av inhyrd personal kvarstår men regionen arbetar utifrån en strategi att

kunna rekrytera, behålla och vidareutveckla avsedd personal inom de olika verksamheterna.

Rekrytering av tandläkare samt hälso- och sjukvårdspersonal har gjorts via aktiviteter i Portugal, Tyskland, Nederländerna och Grekland. Kopplat till detta har två språkutbildningar genomförts under året.

Primärvården har fortsatt ett stort behov av fler specialister inom allmänmedicin och har under slutet av året rekryterat ett antal specialister.

Serviceförvaltningen och regional utvecklingsförvaltning arbetar systematiskt med att rekrytera de olika kompetenser som verksamheten behöver medan kollektivtrafikförvaltningen arbetar med att minska den höga personalomsättningen genom ett antal arbetsmiljöåtgärder.

Materieförsörjning

Från den 1 oktober 2019 bytte, i samband med genomförd upphandling av den gemensamma varuförsörjningsnämnden, regionen tillsammans med regionerna Uppsala, Västmanland, Sörmland och Örebro distributör av materiel för varuförsörjning av förbrukningsvaror.

Bytet av leverantör orsakade stora störningar i verksamheterna i flera av de inblandade regionerna. Under de inledande veckorna var leveranserna mycket bristfälliga, såsom att leveranser i stor utsträckning saknade godsmärkning och leveranssedlar. Ett stort arbete gjordes av regionens egen serviceförvaltning för att på bästa sätt råda bot på de bristfälliga leveranserna, vilket möjliggjorde att verksamheten i princip kunde bedrivas som planerat. Dock behövde regionen under några dagar i oktober försätta sig i stabsläge på grund av materielbrist men sammantaget behövde regionen ställa in planerade operationer endast under en dag.

Finansiella risker

Den av fullmäktige beslutade finanspolicy, inklusive föreskrifter och bilagor, innehåller riktlinjer och regler i form av riskmandat och limiter för finansverksamheten inom regionen. Regionen är exponerad för framför allt följande finansiella risker: ränterisk, finansieringsrisk, likviditetsrisk samt marknadsvärdesrisk i finansiella placeringar.

Ränterisk

Per den 31 december 2019 uppgick regionens räntebärande skulder till 200 mnkr, medan räntebärande finansiella tillgångar saknades. Den kommunala koncernens räntebärande nettoskuld uppgick per balansdagen sålunda till 200 mnkr. Beloppen inkluderar inte utlåning till Dalatrafik och Dalarnas Museum. Upplåningen har skett via Kommuninvest och löper till rörlig ränta. Ränteswappar används inte för att säkra ränterisk med tanke på länens storlek och det nuvarande låga ränteläget samt att prognoserna pekar på fortsatt låga räntor. Däremot finns möjlighet enligt finanspolicy att använda derivatinstrument inklusive swappar för att påverka ränterisken. Det kan bli aktuellt vid en större lånevolym eller högre ränteläge. Utöver lån är regionen även exponerad mot ränterisk via fordonsleasing som uppgår till 96 mnkr och fastighetsrenting motsvarande 22 mnkr.

Finansieringsrisk

För att begränsa refinansieringsrisken får inte mer än 30 procent av låneportföljen förfalla inom de närmaste 12 månaderna, mätt vid varje månadsskifte. Belopp som förfaller inom 12 månader får uppgå till högst 100 mnkr. Om belopp som förfaller inom 12 månader är högre än 30 procent och större än 100 mkr av den totala låneportföljen, kan överskjutande belopp reduceras mot bindande kreditlöften (längre än 12 månader). Notering ska då ske om att delar av kreditlöften har reserverats mot överskjutande belopp. Målsättningen skall därutöver vara att låneportföljen har en över åren spridd förfallostruktur. Per 2019-12-31 var låneportföljens förfalloprofil enligt följande: 100 mnkr lån hos Kommuninvest förfaller 2020-03-20, 100 mnkr lån hos Kommuninvest förfaller 2021-11-15. Förfalloprofilen är således inom policy. Region Dalarna har en låneram för 2020 som medger nyupplåning, det vill säga öka regionens skulder under 2020, med högst 300 mkr.

Kredit- och likviditetsrisk

Regionen placerar för närvarande inte överskottslikviditet. Anledningen är det låga och stundtals negativa ränteläget, som medför att en viss risk behöver tas för att få förväntad positiv avkastning. Placering av överskottslikviditet regleras i finanspolicy. Kortfattat kan sägas att vid placering av överskottslikviditet eftersträvas en blandning av räntebindningstid (låg) och rating på motpart (hög) samt med fördel

spritt på flera motparter. Eftersom placering av överskottslikviditet för närvarande inte sker finns ingen kreditrisk kopplat till det.

En annan typ av likviditetsrisk är regionens egen betalningsförmåga. För att säkerställa kortsiktig betalningsförmåga bör betalningsberedskapen för regionen uppgå till minst fyra veckor, det vill säga 20 bankdagar. Betalningsberedskapen utgörs av outnyttjade bindande kreditlöften och likvida medel disponibla inom tre bankdagar. Regelbunden uppföljning sker av detta genom likviditetsprognoser.

Marknadsvärdesrisk i finansiella placeringar

Enligt finanspolicyn får finansiella placeringar göras såväl i räntebärande värdepapper och fonder, aktier och aktiefonder, samt alternativa tillgångar. Andelen aktier får dock uppgå till högst 60 procent av portföljens värde. Andel alternativa tillgångar får uppgå till högst 40 procent och räntebärande till högst 80 procent. Per den 31 december 2019 bestod regionens finansiella placeringar till 50 procent av aktier medan räntebärande värdepappers andel var 48 procent och resterande 2 procent alternativa placeringar.

Pensionsportfölj

I likvida medel ingår en pensionsportfölj med placeringar i fonder. Syftet med pensionsportföljen är att över tid möta likviditetsbelastning av framtida pensionsutbetalningar. Anskaffningsvärde vid årsskiftet 2019/2020 var 1 195 mnkr och marknadsvärde 1 342 mnkr. Under året har insättningar skett vid fyra tillfällen uppgående till totalt 400 mnkr.

Andelen aktier i pensionsportföljen var vid årsskiftet 50 procent (normal andel = 50 procent), resterande innehav utgörs av räntebärande tillgångar 48 procent (normal andel = 30 procent) och alternativa tillgångar på 2 procent (normal andel = 20 procent). Den låga andelen alternativa tillgångar beror på svårigheter för delar av tillgångsslaget att generera avkastning. Kompletterande alternativa tillgångar övervägs framöver. Vid årets slut har således portföljen en normal vikt i aktier, övervikt i räntebärande tillgångar och undervikt i alternativa tillgångar. Portföljen har under hela året legat inom allokeringsgränserna enligt policy.

Portföljens marknadsvärde är 16,3 procent av den totala pensionskulden inklusive löneskatt vid årsskiftet. Det är en ökning gentemot föregående år då motsvarande andel var 10,1 procent.

Pensionsåtaganden och återlånade medel till driften av verksamheten

Det totala pensionsåtagandet har ökat jämfört med föregående år med 410 mnkr. Anskaffningsvärdet på pensionsfonden har ökat med 403 mnkr, inklusive återinvesterade fondrabatter, under året medan marknadsvärdet på placeringarna har ökat med 552 mnkr per 31 december 2019. Detta innebär att återlånade medel minskat med 142 mnkr på balansdagen men ökat med 153 mnkr per den 18 mars 2020 på grund av oro på de finansiella marknaderna i samband med pandemins utbredning.

(mnkr)	Normal andel	Anskaffningsvärde	Marknadsvärde 2019-12-31	Portföljandel 2019-12-31	Marknadsvärde 2020-03-18	Portföljandel 2020-03-18
Aktier	50%	527	668	50%	524	44%
Räntor	30%	637	643	48%	634	53%
Alternativa	20%	31	31	2%	31	3%
Totalt	100%	1 195	1 342	100%	1 189	100%

Tabell 3 Pensionsportfölj

(mnkr)	2019	2018	Förändring
Avgiftsbestämd ålderspension individuell del 1998-1999	210	211	-1
Avsättningar pensioner	3 344	2 997	347
Ansvarsförbindelse	4 696	4 632	64
Totalt pensionsåtagande inkl löneskatt	8 250	7 840	410
Finansiella placeringar för pensionsmedel, marknadsvärde	1 342	790	552
Återlånade medel ¹	6 908	7 050	-142

Tabell 4 Återlån av pensionsmedel

1) Rådet för kommunal redovisning har definierat begreppet återlån som skillnaden mellan totala pensionsförpliktelser och förvaldade pensionsmedel, angivna till marknadsvärde.

Händelser av väsentlig betydelse

Regionbildning

Region Dalarna bildades den 1 januari 2019 genom att Landstinget Dalarna förenades med dåvarande Region Dalarna samt att resurser inom regional utveckling från Länsstyrelsen i Dalarna överfördes till den nya organisationen. Det regionala utvecklingsansvaret är flyttat till den nya regionorganisationen samtidigt som utvecklingsansvaret blivit större och nu inkluderar mer omfattande frågor.

Uppdraget handlar i första hand om att leda och samordna länets regionala utvecklingsarbete. Hur det ska göras och vad som ska prioriteras fastställer regionfullmäktige i den regionala utvecklingsstrategin, vilken är en viktig del av utvecklingsuppdraget. Regionen företräder också sina medborgare och verkar för regionens bästa gentemot nationella beslutsfattare, samtidigt som regionen bidrar till att uppnå den nationella tillväxtpolitikens mål.

I och med regionaliseringen tillkom en regional utvecklingsnämnd i den politiska organisationen samt en regional utvecklingsförvaltning i tjänstemannaorganisationen.

Kollektivtrafik

I oktober 2019 fick regiondirektören kännedom om att felaktiga utbetalningar från kollektivtrafikförvaltningen till leverantörer kan ha skett. Regiondirektören tillsatte då i samråd med regionstyrelsens ordförande en extern revision av verksamheten vid kollektivtrafikförvaltningen.

Den externa revisionen indikerade brister i den interna styrningen och kontrollen inom kollektivtrafikförvaltningen samt sannolika jävsförhållanden. Region Dalarna gjorde då en polisanmälan om misstänkt trolöshet mot huvudman, samt beställde en fördjupad extern revision.

Den fördjupade externa revisionen visar att:

- Region Dalarna har betalat för höga kostnader för servicetrafiken under två år, vilket beror på felaktigt handhavande av IT-system. Bland annat bedöms leverantörer ha erhållit betalningar för resor som inte har utförts.

- Förvaltningsledningen har känt till jävsförhållande utan att vidta åtgärder.
- Det finns allvarliga brister i arbetsmiljö.

Kollektivtrafiknämnden har beslutat om ett antal uppdrag till den tillförordnade förvaltningschefen för att åtgärda det som framkommit i samband med den fördjupade revisionen.

Tidigare förvaltningschef och trafikchef har lämnat organisationen.

Sjukvårdsmateriel

Region Dalarna, Uppsala, Västmanland, Sörmland och Örebro samordnar upphandling och varuförsörjning av förbrukningsvaror i en gemensam nämnd. Från och med 1 oktober 2019 tog Apotekstjänst AB över distribution av materiel efter att ha vunnit upphandlingen som gjorts av den gemensamma nämnden för varuförsörjning.

Under de inledande veckorna fanns mycket stora brister i leveranserna. Bland annat saknades följebeskrivelser till leveranserna, som i stor utsträckning saknade godsmärkning. Det medförde att regionens varumottagning först signalerade att det ankom mycket små leveranser, men även att de inte framkom vilken verksamhet som hade beställt.

För att minimera konsekvenserna akutbeställdes varor direkt från leverantörerna. Dessa leveranser fördelades till de verksamheter som hade störst behov. Verksamheter lånade ut och delade med sig av befintligt materiel på ett föredömligt sätt för att klara verksamheten, men merkostnaderna blev snabbt svåra att spåra.

Under några dagar i oktober behövde regionen försättas i stabsläge på grund av materielbrist. Trots det uppkomna läget behövde regionen ställa in planerade operationer endast under en dag.

Som en konsekvens av den under hösten uppkomna situationen har regionen vid bokslutsdagen ett antal tvistiga fakturor från Apotekstjänst AB på grund av felaktigheter och dessa ingår inte i resultatet för 2019. Sammantaget uppgår dessa fakturor inte till

något väsentligt belopp och påverkar inte bedömningen av regionens resultat och ställning.

Kommunal bokförings- och redovisningslag

Från och med 1 januari 2019 gäller den nya kommunala bokförings- och redovisningslagen. En förändring i den nya lagen är att finansiella instrument som innehas för att generera avkastning eller värdestegring som huvudregel ska värderas till verkligt värde. Region Dalarna har en pensionsportfölj med placeringar i fonder. Anskaffningsvärdet vid årsskiftet var 1 195 mnkr och marknadsvärdet var 1 342 mnkr. Den bokförda realiserade vinsten för 2019 uppgår till 148 mnkr.

Fastighetsinvesteringar

Lokalytan som förvaltas av Regionfastigheter ökade under 2019 med cirka 10 000 kvm. Detta beror på köp av magasinlokaler för Dalarnas museum samt köp av tidigare kommunalförbundet Region Dalarnas lokaler. Det var i september 2019 som regionfullmäktige fattade beslut om att förvärva aktierna i Kommunernas Hus AB som tidigare ägdes av kommunalförbundet Region Dalarna. Under december förvärvade regionen fastigheten från bolaget.

Pandemi

Under de första månaderna 2020 har en pandemi brett ut sig med sitt ursprung i Kina. Denna har under februari och mars månad i stor utsträckning påverkat bland annat Europa, som inneburit stora konsekvenser för att minska smittspridningen. Hälso- och sjukvårdssektorn har belastats i olika utsträckning i de drabbade länderna och för Sveriges del och för Region Dalarna är det säkerställandet av tillräckligt antal intensivvårdsplatser tillsammans med bemanning av dessa samt materialtillgång som är den stora utmaningen.

Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten

Politisk organisation och styrning

Regionfullmäktige är Region Dalarnas högsta beslutande församling. Regionfullmäktige fattar beslut i strategiska och övergripande frågor såsom mål och riktlinjer för verksamheten, ekonomi, budget, skattesats och patientavgifter. Regionfullmäktige beslutar om regionplan och finansplan innehållande budget.

Regionstyrelsen har ansvaret för uppsikten att nämndernas verksamhet bedrivs enligt de mål och uppdrag som fullmäktige har fastställt. Regionstyrelsen bereder ärenden som ska tas upp i regionfullmäktige. Regionstyrelsen har uppsiktsansvaret för att budgeten hålls och följs upp, att regionfullmäktiges beslut genomförs och för miljö och säkerhet inom regionen. Dessutom har Regionstyrelsen det övergripande arbetsgivaransvaret.

I regionplanen beskrivs visionen och fyra målområden som ska vara vägledande för nämnders och verksamheters målstyrningsprocesser. Verksamheterna ska i sin tur vidare i linjen forma mål som leder till att uppdragen och visionen uppnås.

Region Dalarnas målområden är:

1. Medborgare
2. Medarbetare och ledarskap
3. Hållbar utveckling
4. Digitalisering

Regionfullmäktige har beslutat att basera intern styrning och kontroll utifrån COSO:s ramverk. De fem komponenterna i ramverket är:

- kontrollmiljö
- riskidentifiering
- kontrollåtgärder
- information och kommunikation
- övervakande aktiviteter

En stor del av kontrollmiljön utgörs av regionens kvalitetsledningssystem.

Ledningssystemet – Vårt arbetssätt

Ledningssystemet i Region Dalarna kallas även Vårt arbetssätt. Med gemensamma dokument som beskriver arbetssätt, ansvar och roller, kan kvalitén i arbetet säkras. Ledningssystemet finns på övergripande nivå, förvaltningsnivå samt verksamhetsnära. Genom regionens gemensamma dokumentstruktur tillgängliggörs det ända ut i verksamheterna.

Dokumentstrukturen utgörs av sex rubriceringar, under vilka dokument och information sorteras:

- *Den kvalitetssäkrade regionen* beskriver regionens ledningsprocess och den struktur på organisation, ansvar och befogenheter, som beslutats.
- *Den patient-/kundfokuserade regionen* beskriver patientens/brukarens/kundens väg.
- *Den kunskapsbaserade regionen* beskriver arbetet med rekrytering, kompetens och kunskapsstyrning
- *Den patientsäkra och säkra regionen* beskriver hur en trygg och säker verksamhet säkerställs.
- *Den kostnadsmedvetna regionen* beskriver vilka ekonomiska resurser som står till förfogande och hur dessa ska hanteras på ett ansvarsfullt sätt.
- *Den transparenta regionen* innehåller information som skapar delaktighet och tillgång till information för chefer, medarbetare och patienter/kunder

Verksamhetsplanerings- och budgetprocess

- I februari kallar regionstyrelsen samtliga nämndpresidier och förvaltningsledningar till en bokslutskonferens för att redovisa resultat av föregående års aktiviteter och måluppfyllelse, identifierade utmaningar för innevarande och kommande år.
- Under mars och april genomförs ett politiskt arbete med prioriteringar och i mars månad fastställer regionstyrelsen riktlinjer till nämnder och styrelser som utgör underlag för dialoger mellan politisk ledning och tjänstemannaledning.

- I april genomförs dialogdagar med fokus på budget. Huvuduppgiften är att skapa en effektiv fördelning av de finansiella resurserna och få till en styrning av verksamheten där fokus ligger på kvalitet för patienter och medborgare.
- Efter att dialogerna har genomförts påbörjas arbetet med regionplanen och budget för kommande år samt plan för de två efterföljande åren. Ekonomiska ramar tas fram för styrelsen och varje nämnd. Verksamheten påbörjar sin verksamhetsbeskrivning utifrån nuläge och omvärldsbevakning. Efter MBL-förhandling läggs förslag till budget fram vid regionstyrelsens sista sammanträde före sommaruppehållet. Beslut tas av regionfullmäktige under dess sista sammanträde inför sommaren. Planen innehåller vision, målområden och för varje målområde ett antal effektmål. Planen innehåller även uppdrag till styrelse/nämnder.
- Från maj till augusti avsätter nämnder och tjänstemannaledning tid för en gemensam måldag. Arbetet genererar nämndmål för kommande år, utifrån effektmålen i regionplanen.
- Från det att regionfullmäktige har beslutat om budgeten i juni och fram till slutet av september pågår arbetet med en detaljerad budget och verksamhetsplan för kommande år. Förvaltningsledningar administrerar framtagandet av en verksamhetsplan för respektive styrelse/nämnds verksamhet.
- I oktober fastställer styrelsen/nämnderna sina verksamhetsplaner med budget. En mer detaljerad handlingsplan för att nå önskvärd effekt, arbetas därefter fram ute i verksamheterna.
- I november kan regionens budget i undantagsfall omprövas. Motivet till en sådan förändring kan vara yttre faktorer såsom förändrat skatteunderlag, statens budgetproposition, ändrade lagar eller förordningar som påverkar regionen i den omfattningen att en omprövning måste ske.

Samtliga nämnders och styrelsers verksamhetsplan med budget ska delges regionstyrelsen senast den 15 december.

Uppföljningsprocess

Löpande uppföljning under året av verksamhet och ekonomi ska säkerställa att regionfullmäktige har god kontroll på att regionplan och budget får avsedd effekt samt att åtgärder kan vidtas om avvikelser uppstår.

Regionstyrelsen ska löpande följa utvecklingen av verksamhet och ekonomi för regionen totalt samt för respektive nämnd. Nämnden ansvarar för uppföljning av sin verksamhet och ekonomi under året. Regionens uppföljningsprocess regleras i Kommunallagen (KL 2017:725) samt i Kommunala bokförings- och redovisningslagen (LKBR 2018:597). Uppföljningsprocessen levererar löpande uppföljning och analys av verksamhetens mål och ekonomiska utfall. Rapporter sammanställs enligt särskild tidplan: månadsrapporter, tertialrapport, delårsrapport och årsredovisning.

Ledningsportalen

För att chefer utifrån sitt ansvar och sina befogenheter, ska utföra ett gott arbete avseende planering, uppföljning, ledning och styrning, har ett verktyg arbetats fram för att tillgodose detta.

Ledningsportalen är byggd för att säkerställa:

- *Årshjulet*
Detta sker genom stödet Chefens ledstång, som kronologiskt beskriver det som ska utföras under ett år. Exempelvis månadsuppföljning, medarbetarsamtal, egenkontroll och verksamhetsplanering. Dessa aktiviteter för chefer, är direkt kopplade till detaljerad information om respektive aktivitet samt erforderlig dokumentation.
- *Målstyrning*
Verksamhetens mål och aktiviteter kopplas till regionplanens övergripande målområden och effektmål. Denna måldelning är tvingande och visuell. Till varje mål kopplas nyckeltal som kan följas i portalen på olika nivåer. Allt i ledningsportalen kopplas mot överliggande organisatoriska nivå för att skapa den "röda tråden" för målstyrning.
- *Uppföljning*
Nyckeltal kan följas för att mäta måluppfyllnad. Löpande ger de en bild över viktiga parametrar som påverkar verksamheten och kvalitén. Erfor-

derliga rapporter kan tas fram direkt ur systemet, med koppling till resurser som ekonomi och personal samt mål.

Implementeringen av ledningsportalen fortsätter under 2020.

Intern styrning och kontroll

Intern styrning och kontroll, ISK, är grunden för en stabil och tillförlitlig verksamhet. ISK ska bygga på en helhetssyn avseende regionens verksamhet och mål. I praktiken innebär det att den interna styrningen och kontrollen ska omfatta mål, strategier, styrning och uppföljning. Inom ovannämnda områden ska det finnas inbyggda styr-, kontroll- och uppföljningssystem som säkrar en effektiv förvaltning och förhindrar att allvarliga fel och brister uppstår. Regionstyrelsen har genom sin uppsiktsplikt det övergripande ansvaret för att det finns en god intern kontroll i alla nämnder. Detta gäller även för gemensamma nämnder.

Nämndernas ansvar för den interna kontrollen anges i 6 kap 6 § KL. Det är respektive nämnd som ansvarar för att utforma en god intern kontroll. I detta ansvar ligger utifrån principerna för den interna kontrollen i regionen vid behov att utfärda styrande dokument för den egna interna kontrollens organisation, utformning och funktion. Dessa dokumenteras och antas av nämnden.

Den enskilda nämnden har därvid att tillse att:

- En organisation upprättas för intern kontroll på nämndnivå.
- Centralt upprättade direktiv och rutiner avseende ISK efterlevs.
- Vid behov upprätta och fastställa förtydligande rutiner hur planering och rapportering av ISK-arbetet ska gå till inom respektive nämnd.
- Introduktion av nyanställda och fortbildning om vad ISK innebär hålls löpande för förvaltningens anställda.

God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning

Övergripande mål i Regionplan 2019

I regionplanen för 2019 finns sju övergripande mål för Region Dalarna som fullmäktige beslutat: mer närmare vård, vård utan köer, vårdkvaliteten ska öka, minskad påverkan på klimat och miljö, regional utveckling, fler medarbetare som trivs på jobbet samt en långsiktigt hållbar ekonomi.

Kopplat till varje mål finns även uppdrag formulerade. Av 62 uppdrag är 19 stycken antingen klara eller av karaktären ständigt pågående. 39 stycken är pågående eller nästan klara. Fyra av uppdragen har ännu inte startat.

Nedan följer en beskrivning av varje övergripande mål och hur verksamheterna arbetat för att möta dessa under 2019. I anslutning till målen listas en redovisning av uppdragen som är kopplade till respektive övergripande mål.

Mer närmare vård

Arbetet med god och nära vård har under 2019 övergått från att bedrivas som projekt i södra Dalarna och Västerbergslagen till att omfatta hela Region Dalarna. En ny samordnare och utredare ansvarar för en regionövergripande omställning till god och nära vård. Arbetet omfattar bland annat utbyggnad av mobila team.

Region Dalarnas digitala vårdcentral, Min vård, är en applikation i telefonen eller på surfplattan där patienter kan träffa läkare via videosamtal. Min vård har ökat tillgängligheten genom att alla vårdcentraler i länet bidrar med läkare samt att digitala återbesök kan genomföras i Min vård. Under 2019 sänktes patientavgiften för digitala besök i Min vård och ligger nu på samma självkostnadsnivå som andra aktörer som erbjuder digitala videobesök.

Webbtidbokning innebär att invånare ges möjlighet att boka, alternativt endast av- eller omboka, en tid via 1177 Vårdguidens e-tjänster. Projektet för införande av webbtidbok är överfört till förvaltning, där cirka 40 enheter är igång och införandet fortgår.

I december 2019 hade över 60 procent av Dalarnas befolkning konto i 1177 Vårdguidens e-tjänster.

Folk tandvården Dalarna är sedan flertalet år tillbaka ledande i Sverige gällande uppsökande verksamhet ute i eget boende och på särskilda boenden runt om i regionen med särskilda mobila team. Under året har den uppsökande verksamheten utförts enligt plan och alla som har tackat ja till munhälsobedömning i hemmet har erbjudits detta. Som ett led i att förbättra munhälsan har nära 3 000 anställda inom äldreomsorgen i Dalarnas kommuner deltagit i utbildningsinsatser i Folk tandvårdens regi.

Uppdrag:

- ▲ En satsning på primärvården ska göras
- ▲ Primärvårdens andel av de totala resurserna för hälso- och sjukvård ska öka över tid
- Utreda ersättningssystemet för hälsoval
- Flytta kommunikationsavdelningen till att organisatoriskt ligga under regiondirektören
- Avveckla hälso- och sjukvårdsberedningarna från 1 januari 2019
- Inrätta en hållbarhetsberedning där folkhälso- och hållbarhetsfrågor samlas

- Klart
- ▲ Pågående
- Ej startat
- Ständigt pågående
- ▲ Nästan klart

Vård utan köer

Vårdgarantiuppfyllelsen varierar mellan verksamheterna och fortsatt arbete kvarstår under 2020 för att nå uppsatta mål och möjliggöra del i kommande prestationsersättningar för "kömiljarden".

	avser	Dalarna	Riket
0 - Telefontillgänglighet primärvård	dec 19	94% (92%)	89% ¹ (88%)
3 - Medicinsk bedömning i primärvård	dec 19	90%	83%
90 - Första besök i specialicerad vård	dec 19	81% (81%)	82% (81%)
90 - Operation/åtgärd	dec 19	68% (62%)	73% (71%)

(Föregående år inom parentes.)

1) Utfall för riket avser hösten 2019

Tabell 5 Vårdgarantiuppfyllelse (lag)

Telefontillgängligheten varierar mellan vårdcentralerna där många vårdcentraler har en hög tillgänglighet samtidigt som flera vårdcentraler har svårt att klara målet på grund av sjuksköterskevakanser. Tillgänglighet och fast vårdkontakt för de mest vårdkrävande patienterna är prioriterat för länets vårdcentraler.

Den nya förstärkta vårdgarantin med medicinsk bedömning inom 3 dagar i primärvården ersätter från och med 2019 kravet på läkarbesök inom 7 dagar. Mätningar visar ett resultat på 90 procent tillgänglighet i december 2019, vilket i nationella jämförelser innebär att Region Dalarna ligger i toppskiktet för bästa tillgänglighet för medicinsk bedömning. Den nya förstärkta vårdgarantin har stimulerat till att förbättra flöden och tillgängligheten till rätt profession inom primärvården.

Tillgängligheten till första besök i den specialiserade vården har varit bättre undra andra halvan av 2019, jämfört med föregående år. Det beror på flera faktorer, bland annat har en del extra satsningar för ökad tillgänglighet genomförts. Vårdgarantiuppfyllelsen för första besök ligger i nivå med riksnittet men varierar kraftigt mellan verksamheterna.

Operationsvolymerna är stabila trots minskad kapacitet och det sker även fler ingrepp vid öppenvårdsmottagningar. Vårdgarantiuppfyllelsen för operationer/åtgärder inom 90 dagar ligger på en lägre nivå jämfört med riket, på grund av personalbrist med minskad operationskapacitet som följd.

Avseende målet för tillgänglighet inom barn och ungdomspsykiatri, BUP, för första besöket inom 30 dagar uppgår det till 21 procent genomsnittligt under 2019 jämfört med 37 procent föregående år. Den fortsatta utmaningen är att få effektiva flöden och en balans mellan in- och utflöde av utredningar och behandlingar, bl.a. genom rekrytering av personal inom verksamhetens olika områden.

Folktandvårdens uppdrag är att tillhandahålla tandvård för barn och ungdomar och för särskilda patientgrupper samt erbjuda akuttandvård till Dalarnas befolkning utifrån behov. Folktandvården klarar av att erbjuda akuttandvård till befolkningen samt att behandla ovannämnda patientgrupper. Följsamheten till kallelseintervall för barn och ungdomar uppgår till 95 procent. Dock har många

av klinikerna på grund av vakanser, en upparbetad kösituation inom vuxentandvården. Det innebär att Folktandvården inte kan erbjuda denna målgrupp tandvård i den omfattning som önskas.

Uppdrag:

- ▲ Satsa på barn- och ungdomspsykiatri för att korta köerna
- Utveckla den digitala vårdcentralen, Min vård, med fler funktioner
- Fortsätt utveckla e-hälsa, tidsbokning på nätet, distansbesök genom digitala hälsorum och videosamtal
- Konkurrensutsatt delar av verksamheter som under lång tid inte klarat vårdgarantin
- ▲ Utred hur tillgängligheten kan förbättras i hela Dalarna speciellt utanför centralorterna, genom exempelvis digitala hälsorum, mobila vårdteam och mindre vårdcentralfilialer
- ▲ Öppna familjecentraler tillsammans med kommunerna så att det finns minst en i varje kommun
- ▲ Utred införande av mobil tandvårdsklinik

- Klart
- Ständigt pågående
- ▲ Pågående
- ▲ Nästan klart
- Ej startat

Vårdkvaliteten ska öka

Ett viktigt arbete som fortsatt under 2019 inom regionen samt på nationell och regional nivå är arbetet med en uppbyggnad av en gemensam nationell struktur för kunskapsstyrning.

En övergripande kunskapsstyrningsgrupp har inrättats som består av divisionschefer, analyschef, hälsovalschef, forskningschef, samordnare för chefläkare samt ordförande för omvårdnadsrådet, läkemedelskommittén och etiska rådet. I gruppen finns också representation från socialcheferna. Arbetet under 2019 har handlat om att förbereda en struktur för nya personcentrerade och sammanhållna vårdförlopp för ett antal patientflöden som ska implementeras under 2020.

Region Dalarna bedriver sedan tidigare ett framgångsrikt arbete med standardiserade vårdförlopp för flera cancerdiagnoser i samverkan med Regionalt cancercentrum i Uppsala-Örebro sjukvårdsregion och Regionala cancercentrum i samverkan.

För utskrivningsklara patienter finns väl fungerande vårdkedjor och antalet vårdtygn för utskrivningsklara fortsätter att minska.

Inom primärvården fortsätter arbetet med riskbruk-/missbrukssamordnare samt vårdsamordning för patienter med depression eller ångest.

Ett utvecklingsarbete kring ungdomshälsa tillsammans med kommunerna har startat. Det innebär en fördjupad samverkan mellan ungdomsmottagning, samtalsmottagning barn och unga samt elevhälsan.

Under året har informationssystemet Medrave införts i primärvården. Systemet samlar verksamhetsdata från befintligt journalsystem och möjliggör jämförelser av medicinsk kvalitet.

Folktandvården ska arbeta särskilt med att identifiera, utjämna och förebygga ojämlikheter i hälsa, samt ta hänsyn till och hantera de skillnader som existerar. En hög odontologisk kvalitet är en given framgångsfaktor. Avvikelsehantering och nyttjande av ledningssystemet är ytterligare förutsättningar för att nå en säker och kvalitativt god vård. Under året har egenkontroll av den odontologiska kvaliteten från "Kvalitetsklinik" utförts enligt plan, handlingsplaner har upprättats när avvikelser från standard har noterats som ett led i ett aktivt förbättringsarbete. Folktandvården har uppfyllt målet att alla avvikelser som sker i verksamheten ska registreras och hanteras i systemet för avvikelsehantering samt att avvikelser som observerats i samband med internrevisionsprocessen åtgärdas och hanteras i tid.

Under året inkom till patientnämnden 1 151 ärenden avseende synpunkter och klagomål, vilket var en minskning med 96 ärenden jämfört med föregående år. Patientnämnden har förändrat sitt arbetssätt och två gånger per år tar kansliet fram en statistisk sammanställning av ärenden fördelade på respektive division, tandvård, kommuner samt privata vårdgivare.

Utöver detta genomförs fördjupade analyser av patientnämndsärenden. Rapporterna presenteras vid nämndsammanträden.

Uppdrag:

- ▲ Satsa på barn- och ungdomspsykiatri för att öka kompetensen i verksamheten
- ▲ Utred bassängverksamheten, målet är att det ska finnas möjlighet att bedriva ett bra rehabiliteringsarbete
- Öppna ambulansstationen i Rättvik
- ▲ Utred ambulanssjukvården med bedömningsbil, helikopter, IVPA, första hjälpen-larm och PRIO1-verksamheten
- Utred färdtjänst- och sjukresor
- ▲ Utveckla det hälsofrämjande arbetet
- ▲ Starta fontänhus tillsammans med kommuner och andra aktörer
- ▲ Mobila vårdteam ska införas på flera platser i regionen
- ▲ Det ska finnas minst en bröstkompressionsmaskin på varje ambulansstation
- ▲ Förstärk förlossningsvården och eftervården
- ▲ Utred mobila vårdteam inom psykiatri
- Utred en utökning av forskningsberedningens ansvarsområde till att även omfatta prioriteringar inom hälso- och sjukvården
- Arbeta mer med bemötandefrågor enligt diskrimineringslagens sju grunder
- ▲ Utveckla samverkan med kommunerna
- Införa hälsosamtal
- ▲ Utred kostnaderna för att ta bort den övre åldersgränsen på 74 år för avgiftsfri mammografi inom ramen för screening

- Klart
- Ständigt pågående
- ▲ Pågående
- ▲ Nästan klart
- Ej startat

Minskad påverkan på klimat och miljö

Uppföljningen av regionplanens sex indikatorer inom målområdet tillsammans med upphandling och inköp sker i miljöplanens uppföljning, som inte är färdigställd i samband med årsredovisningen skrivs. Uppföljningen görs via miljöredovisningen och en fördjupad analys. Denna är inte klar förrän i april, då data behöver samlas in från externa leverantörer.

För Regionfastigheter är resultatet avseende energianvändning bra. Från att energianvändningen ökade något under 2018, till följd av det årets extrema klimat, följer prognosen åter de långsiktiga mål som

finns uppsatta. Utfallet för energianvändningen 2019 är något högre än de kortsiktiga målen, men användningen har sänkts jämfört med 2018.

Regionfastigheter genomförde en extern revision av miljöledningssystemet i slutet av juni, med positiva omdömen gällande ledningssystemet och inga avvikelser rapporterades.

Arbete pågår utifrån beslutad energiplan för 2018-2030. En del i arbetet är utbyggnad av solceller på regionens fastigheter, i enlighet med det uppdrag som regionfastigheter har i regionplanen för 2020-2022. En plan för utbyggnad har tagits fram och kommer att redovisas i fastighetsnämnden i mars 2020. Under 2019 har regionens solcellsanläggningar utökats genom en utökad solcellsanläggning på cirka 300 kvm på Dahlska huset, Falu lasarett.

En träbyggnadsstrategi för Region Dalarna har tagits fram och kommer att redovisas för fastighetsnämnden i mars 2020. Strategin har utarbetats parallellt med utredningar kring nyttjande av trä i pågående projekt.

Uppdrag:

▲ Alla nämnder och styrelser ska senast 1 juni 2019 redovisa en plan till Regionstyrelsen för hur de avser att minska sina utsläpp av växthusgaser under mandatperioden

■ Revidera resepolitiken för personalen så att den starkare ska styra mot hållbara resesätt

▲ Arbeta fram ett förslag till hållbarhetsprogram i enlighet med Agenda 2030

▲ Utred möjligheten att miljöcertifiera hela Region Dalarnas verksamhet

► Fortsatt satsning på förnyelsebar energi, bland annat genom att anlägga solceller på regionens fastigheter

► Fortsätta öka andelen närproducerade varor och ekologisk mat

▲ Utredda hur Region Dalarna kan minska sitt utsläpp av läkemedelsrester i avloppssystemet

● Lägga ner tidningen Inblick, nya informationsvägar ska utvecklas

● Klart

► Ständigt pågående

▲ Pågående

▲ Nästan klart

■ Ej startat

Regional utveckling

Regionfullmäktiges inriktning för det regionala utvecklingsarbetet finns samlat under regionplanens övergripande mål regional utveckling. Inom ramen för detta mål ryms en rad olika uppdrag och aktiviteter som regionala utvecklingsnämnden inarbetat i sin verksamhetsplan.

Regionala utvecklingsförvaltningen har påbörjat framtagandet av en ny Dalastrategi, den regionala utvecklingsstrategin. Dalastrategin kommer enligt plan att beslutas i regionfullmäktige i slutet av 2020. Arbetet med att ta fram strategin sker i samverkan med berörda aktörer, såsom kommuner, länsstyrelsen, statliga myndigheter, civila organisationer och näringslivet. Strategin ska förankras lokalt och regionalt.

Regionala utvecklingsnämnden ska bidra till en modern och stärkt transportinfrastruktur som skapar förutsättningar för gods- och persontransporter inom länet med goda kopplingar till omvärlden. Kontinuerlig samverkan med Trafikverket har resulterat i en hög och effektiv genomförandetak av länsplanen för transportinfrastruktur. Regionen har inträtt i samarbetet Botniska korridoren under året vilket ger möjlighet till engagemang och påverkan. En medlemsansökan har gjorts till Mälardalsrådet, som möjliggör utökade samarbeten med Mälardalsregionen.

Ett mål inom regional utveckling är att bidra till en förbättrad matchning mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft samt ett ökat utbud av relevanta utbildningar. Verksamheten har genomförts enligt plan och det innebär fortlöpande samverkan med en rad aktörer, exempelvis samtliga yrkeshögskoleanordnare, aktörer inom validering, arbetsförmedlingens arbetsmarknadsråd, ESF-rådet Norra Mellansverige samt Svenskt näringsliv och deras medlemsorganisationer. Utöver detta har informationsträffar och kommunträffar genomförts.

Regionala utvecklingsnämnden ska bidra till ett tydligare och mera utvecklat ungdomsperspektiv i det regionala och lokala utvecklingsarbetet i Dalarna. Samverkan med kommunerna sker genom Dalarnas implementeringsprocess, nätverket Dimpa. Regionen presenterade under våren 2019 utfallet av LUPP, lokal uppföljning av ungdomspolitik, som är ett

analysredskap i enkätform för lokal uppföljning av ungdomspolitiken. Genom presentationen bidrar man med analys och ökad kunskap kring situationen för länets unga befolkning.

Uppdrag:

- ▲ Det nya Region Dalarna ska skyndsamt påbörja arbetet med att ta fram en ny Dala-strategi som är följksam mot den strategi som tas på EU-nivå efter år 2020
- ▲ Region Dalarna ska verka för en utbyggnad av Dalabanan
- ➡ Jämställdhetsperspektivet ska genomsyra det regionala utvecklingsarbetet
- ▲ Region Dalarna bör stärka samverkan med högskolan Dalarna i syfte att attrahera resurser för forskning, innovation och transnationella samarbeten
- ▲ Regionen ska verka för att fler yrkeshögskoleutbildningar (YH-utbildningar) förläggs till Dalarna
- ▲ Region Dalarna ska inrätta ett forum för samverkan med statliga myndigheter så att statens närvaro säkerställs och utvecklas
- ▲ Kollektivtrafiknämnden får i uppdrag att införa en tydligare process med kommunerna gällande planering och utförande
- ▲ Regionen ska införa en tydligare och öppnare samrådsprocess med kommunerna
- Regionen ska uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur
- ▲ Utred läns kulturinstitutionernas långsiktiga uppdrag och mål

- Klart
- ▲ Pågående
- Ej startat
- ➡ Ständigt pågående
- ▲ Nästan klart

Fler medarbetare som trivs på jobbet

Vakansinventering har gjorts med samtliga förvaltningar för sammanställning av bristyrken. Yrkesgrupper med störst vakansläge är läkare, sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor.

Under året har en rad aktiviteter genomförts för att attrahera och rekrytera medarbetare till Region Dalarna, både på kort och på lång sikt. I hälso- och sjukvården erbjuds utbildningsanställning för sjuksköterskor, antal platser för ST-läkare ökar, särskilda villkor för specialisläkare inom primärvård och

psykiatri med bland annat möjlighet till distansarbete. Projektet Vårdnära service (VNS) innebär att den sjukvårdsutbildade personalen ska få möjlighet att arbeta med uppgifter som kräver just sjukvårdskompetens medan servicepersonal tar över arbetsuppgifter som inte handlar om vård och omsorg.

Ytterligare insatser som skett under året är:

- Högstadiel elever har erbjudits prao på olika orter i Dalarna
- Deltagande vid olika mässor
- Samverkan med Arbetsmarknadskunskap, Rekryteringslots samt utvecklingsbolaget Samarkand för Ludvika och Smedjebacken
- Rekrytering av tandläkare samt hälso- och sjukvårdspersonal har gjorts via aktiviteter i Portugal, Tyskland, Nederländerna och Grekland.

Inom arbetsmiljöområdet har arbetsmiljöhöjande insatser gjorts under året såsom utbildning, rehabilitering, grupputveckling, personlig utveckling, revidering av arbetsmiljöpolicy med tillhörande rutiner samt utvecklingsarbete av ett hälsofrämjande arbetssätt.

Se även avsnitt "Väsentliga personalförhållanden".

Uppdrag:

- ▲ Ta fram en långsiktig plan för rekrytering av medarbetare
- ➡ Sjukfrånvaron ska minska med 1 procentenhet, gäller både långtids- och korttidsjukskrivning
- ➡ Medarbetarnas trivsel ska öka och återkommande mätas
- Återuppta målet om 60 tjänster för AT-läkare
- ▲ Sjuksköterskor som arbetar i den direkta vården ska få ta del av ett särskilt löneyft
- ▲ Nytt nattavtal ska införas
- Inrätta en central pott för utvecklingsmedel

- Klart
- ▲ Pågående
- Ej startat
- ➡ Ständigt pågående
- ▲ Nästan klart

En långsiktigt hållbar ekonomi

I regionplanen anges politikens inriktning för regionens ekonomi. Regionens vision är *En god hälsa genom trygghet, kvalitet och hållbar utveckling nära invånarna i Dalarna.*

Syftet med god ekonomisk hushållning är att skapa så stor nytta som möjligt för medborgarna med de resurser som står till förfogande. För att kunna skapa handlingsutrymme att utveckla verksamheten och klara kommande investeringar och pensionsåtaganden måste budgeterade resultatmål uppnås. God hushållning förutsätter en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling som ger handlingsberedskap för framtiden.

Uppdrag:

- ▲ Verksamheterna ska hålla sig till fastslagen budget och inte överskrida nettokostnadsutvecklingen
- Resultatet ska vara minst 1 procent åren 2019-2021 och 2 procent senast år 2022
- ▲ Region Dalarna har som målsättning att göra sig oberoende av hyrpersonal och ska därför ta fram en handlingsplan för hur kostnaderna ska minska för hyrpersonal
- ▲ Budgetprocessen ska ses över 2019
- ▲ Igångsättningstillstånd ska krävas vid investeringar som överstiger 10 miljoner kronor
- Beslut om investeringar på 10-50 miljoner kronor ska tas i Regionstyrelsen. Investeringar på över 50 miljoner kronor ska beslutas av Regionfullmäktige
- ▲ Investeringsbudgeten ska vara långsiktig och omfatta minst 3 år
- ▲ Investeringspolicyn ska revideras

- Klart
- ▲ Pågående
- Ej startat
- Ständigt pågående
- ▲ Nästan klart

Måluppfyllelse finansiella mål

Finansiella mål		Budget 2019	Resultat 2019	Resultat 2018	Måluppfyllelse
Årets resultat, (enligt balanskrav)	mnkr	100	7	65	■
Resultatet, enligt balanskravet, ska vara ett överskott på minst 1% av skatte- och bidragsintäkterna åren 2019-2021 men 2% senast år 2022	%	1,0	0,1	0,7	■
Styrelsen och nämnderna ska hålla fastslagen budget och inte överskrida budgeterad nettokostnadsutveckling	%	100	67	64	■
Finansiell placering ska matcha pensionsskuldens utveckling och därutöver öka avsättning med minst 400 mnkr per år	%	100	100	100	●
Nyckeltal					
Skattesats	kr	11,63	11,63	11,63	
Skatteintäkts- och generella statsbidragsutveckling	%	4,0	3,7	7,3	
Nettokostnadsutveckling	%	2,4	3,2	5,0	
Årets investeringar	mnkr	731	560	464	
Placerade pensionsmedel	mnkr	1 208	1 195	791	
Soliditet	%	3	4	1	
Soliditet inkl. ansvarsförbindelse	%	-75	-77	-88	
Lån vid årets slut	mnkr	200	200	300	
Ansvarsförbindelse pensioner intjänade före 1998 inkl. löneskatt	mnkr	4 578	4 696	4 632	
Pensionsavsättning, förmånsbestämd ålderspension inkl. löneskatt	mnkr	3 600	3 554	3 208	

● mål uppfyllt ▲ mål delvis uppfyllt ■ mål ej uppfyllt

Tabell 6 Måluppfyllelse finansiella mål och nyckeltal

Av de fyra finansiella målen är det endast ett som uppfylls, placering till pensioner med 400 mnkr. Resultatmålen nås inte och Regionstyrelsen, Hälso- och sjukvårdsnämnden, Kollektivtrafiknämnden och Kultur- och bildningsnämnden håller inte fastslagen budget.

Ekonomiskt resultat

2019 års ekonomiska resultat är 155 mnkr. Resultatet är 55 mnkr bättre än det budgeterade resultatet på 100 mnkr samt 90 mnkr bättre än föregående års resultat. Att resultatet är bättre än budget i år beror främst på finansiella intäkter i form av orealiserade vinster på placerade medel i regionens pensionsportfölj, vilka uppgår till 148 mnkr. Resultatet innebär att regionen vid utgången av 2019 har ett positivt eget kapital på 236 mnkr.

För bedömningen av balanskravsresultatet ska orealiserade vinster inte räknas med, vilket innebär att detta uppgår till 7 mnkr för 2019. Jämfört med det budgeterade resultatet enligt balanskravet på 100 mnkr, uppgår avvikelsen till 93 mnkr.

Verksamhetens resultat, dvs. resultat före finansiella poster uppgår till 114 mnkr, vilket är 97 mnkr lägre än budgeterat men 15 mnkr högre än föregående år.

Intäkter

Intäkterna 2019 uppgår till 11 758 mnkr, där den största andelen är skatte- och statsbidragsintäkter som utgör drygt 80 procent.

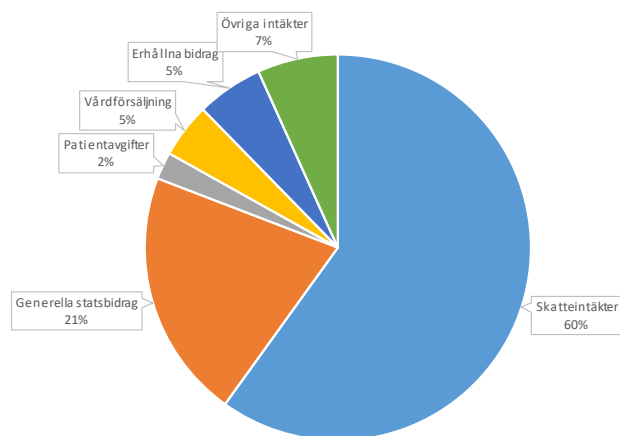

Diagram 1 Intäkter

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens intäkter uppgår till 2 096 mnkr och har ökat med 201 mnkr (10,6 procent) jämfört med förra året. Riktade statsbidrag har ökat med 151 mnkr (37,7 procent) till 551 mnkr totalt.

Verksamhetens intäkter 2013-2019 (exkl. Kollektivtrafik och Regional utveckling)

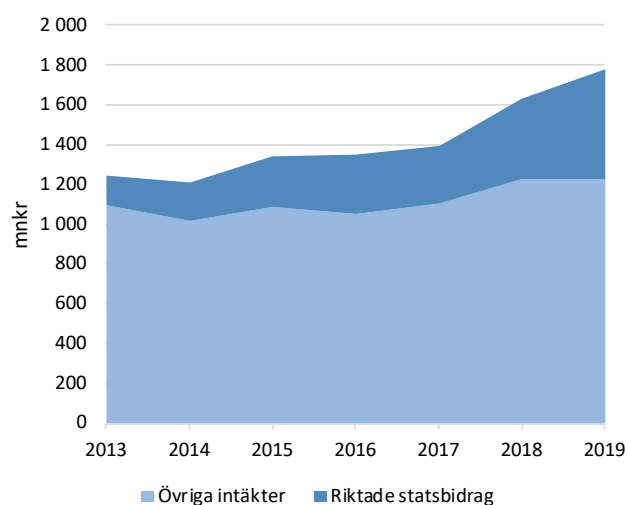

Diagram 2 Verksamhetens intäkter

Diagrammet ovan visar verksamhetens intäkter åren 2013-2019 med de riktade statsbidragen specificerade. De riktade statsbidragens andel av verksamhetens intäkter har ökat från 12 procent 2013 till 31 procent 2019. För att öka jämförbarheten mellan åren är de nytilkomna verksamheterna Kollektivtrafik, från 2018, och Regional utveckling, från 2019, exkluderade.

Av statsbidragen på totalt 551 mnkr avser 384 mnkr så kallade riktade statsbidrag enligt överenskommelser. I övrigt avser 83 mnkr verksamhetsbidrag till enheter inom kultursamverkansmodellen och till folkhögskolorna och 72 mnkr avser varaktig vård och asylsökandes sjukvård.

Riktade statsbidrag enligt överenskommelser

I budgeten ingår riktade statsbidrag, med totalt 227 mnkr medan utfallet blev 384 mnkr. Beslut om statsbidrag och följande tecknade överenskommelser för 2019 kom sent under året. Nedan följer en beskrivning av de största bidragen.

Ny uppdaterad Kömiljard

Målet med överenskommelsen var att förbättra tillgängligheten samt att utveckla uppföljningen av väntetider till att ge en mer komplett bild av tillgängligheten i vården. Totalt erhöll Region Dalarna 72 mnkr varav 63 mnkr var prestationsrelaterade medel för minskade köer avseende operationer och besök.

Investering i utvecklande förutsättningar för vårdens medarbetare

Överenskommelsens övergripande områden var:

- IT-stöd och processer för förenklad administration och bättre tillgång till information för vårdens medarbetare.
- Smartare användning av medarbetarnas kompetens.
- Stöd till planering av långsiktig kompetensförsörjning.
- Utveckling av medarbetarnas arbetssituation – innefattar ledarskap, arbetsmiljö, rätt antal medarbetare samt insatser för att behålla och utveckla medarbetare.
- Utveckla vårdens verksamheter – innefattar förutsättningar för utvecklingsarbete, kapacitets- och produktionsplanering och verksamhetsstöd

Totalt erhöll Region Dalarna 91 mnkr. Exempel på insatser var utbildning av specialistsjuksköterskor, insatser för personcentrerad vård, samverkan vid utskrivning, utbildning av ST-tandläkare, utbildning av AT- och ST-läkare, jourverksamhet inom primärvården, läkarassistenter inom primärvården.

God och nära vård

Målet med överenskommelsen är att stimulera till en omställning mot en god, nära och samordnad vård och omsorg som främjar jämlik hälsa. Målet var också att patienter och närstående ska kunna vara delaktiga i vård och behandling utifrån deras förutsättningar och behov. Medarbetarperspektivet lyfts fram och ska utvecklas. Utgångspunkt för omställningen är den målbild och färdplan som utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård har föreslagit i delbetänkandet God och nära vård – En primärvårdsreform (2018:39). Region Dalarna erhöll 68 mnkr och exempel på gjorda insatser var uppstart av mobila team i norra Dalarna, hälsorum, extra hembesök av läkare och andra aktiviteter inom primärvården.

Förbättrad förlossningsvård och insatser för kvinnors hälsa

Överenskommelsen utgör en del i arbetet för en mer jämställd hälso- och sjukvård och omfattade hela vårdkedjan före, under och efter graviditet. Sedan 2015 har flera överenskommelser som rör kvinnors hälsa tecknats mellan Regeringen och SKR. Totalt erhöll region Dalarna 45 mnkr och ett flertal insatser

inom både specialiserad kvinnosjukvård och primärvård gjordes under året, där vissa insatser redan påbörjades föregående år.

Exempel på insatser är betalda barnmorskeutbildningar, självprovtagning av HPV, arbetsmiljöarbete, utbildningsinsatser och lönesatsningar, gemensamt arbete med "Säker vårdkedja under graviditet, förlossning och eftervård".

Psykisk hälsa

Målsättning med den fleråriga överenskommelsen är att sluta de påverkbara hälsoklyftorna och skapa en god psykisk hälsa för hela befolkningen. Region Dalarna erhöll 33 mnkr och ett flertal insatser har gjorts i samverkan med länets kommuner.

Exempel på insatser är ökad bemanning på ungdomsmottagningarna, kuratorssamtal via internet och internetbaserad KBT, utveckling av e-hälsa och e-tjänster för ungdomsmottagningar i Dalarna, projekt Ungdomshälsa, stöd till föräldrar med särskilda behov, suicidprevention, uppstart av fontänhus, samordnad individuell plan (SIP), Case management och collaborative care med mera.

En kvalitetssäker och effektiv sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess

Målet med den fleråriga överenskommelsen är att genom ekonomiska incitament prioritera sjukskrivningsfrågan för att uppnå en kvalitetssäker och jämställd sjukskrivningsprocess för att förebygga eller förkorta sjukskrivning och främja kvinnor och mäns återgång i arbete. Region Dalarna erhöll 34 mnkr och exempel på gjorda insatser är finansiering av rehabkoordinatorer, insatser för arbete med personer som har långvarig sjukskrivning och/eller smärtproblematik, rehabgaranti till primärvården.

Övrigt inom verksamhetens intäkter

Intäkter från vårdförsäljning som avser vård som vidarefaktureras till andra regioner har ökat med 11 mnkr (17,6 procent) jämfört med föregående år. Motsvarande ökning finns gällande kostnader för köp av denna vård.

Biljettintäkter i Kollektivtrafikförvaltningen har ökat med 8 mnkr (5,2 procent). Detta är i enlighet med budget.

Den nya Regionala utvecklingsförvaltningens intäkter står för 37 mnkr av ökningen av verksamhetens intäkter mellan 2018 och 2019.

Skatteintäkter

Regionens största intäkt är skatteintäkter som motsvarar 60 procent av de externa intäkterna. Detta innebär att skatteintäkternas utveckling har en stor påverkan på regionens ekonomi. Skatteintäkterna har ökat med 203 mnkr (3,0 procent) jämfört med 2018, och är i nivå med vad som budgeterats.

Generella statsbidrag och utjämning

Generella statsbidrag och utjämning är 134 mnkr (5,5 procent) högre jämfört med utfallet 2018. Avvikelsen mot budget är negativ med 33 mnkr, vilket främst beror på lägre inkomst- och kostnadsutjämningsbidrag än budgeterat.

Statsbidraget för läkemedelsförmånen uppgick 2019 till 847 mnkr, vilket är 46 mnkr (5,7 procent) högre än 2018 men 8 mnkr lägre än budgeterat.

Finansiella intäkter och kostnader

De finansiella intäkterna är 103 mnkr (189,0 procent) högre än föregående år. I de finansiella intäkterna 2019 ingår orealiserad vinst på placerade medel i regionens pensionsportfölj med 148 mnkr medan för 2018 var utfallet på reavinster 47 mnkr. Kortfristiga finansiella placeringar ska från och med den 1 januari 2019 värderas till verkligt värde enligt ny lag om kommunal bokföring och redovisning. Regionen budgeterar inte för orealiserade vinster, vilket förklarar budgetavvikelsen på 152 mnkr.

Kostnader

Kostnaderna 2019 uppgår till 11 603 mnkr, och den största andelen utgörs av personalkostnader som står för 51 procent.

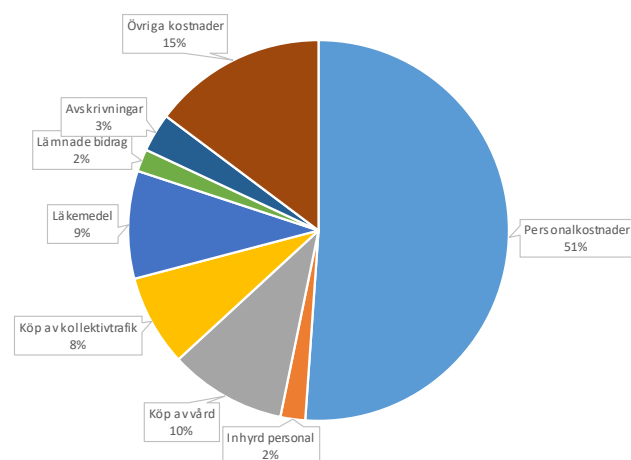

Diagram 3 Kostnader

Verksamhetens kostnader

Verksamhetens kostnader, 11 106 mnkr, har ökat med 502 mnkr (4,7 procent) jämfört med förra året.

Personalkostnaderna har under 2019 haft en kostnadsökning på 5,2 procent vilket motsvarar 293 mnkr. Ökningen beror, förutom på ordinarie lönerörelser, på ökat antal årsarbetare hos bland annat den nya regionala utvecklingsförvaltningen samt i hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Exklusive regionala utvecklingsförvaltningen uppgår ökningen av personalkostnaderna till 4,7 procent. Personalkostnaderna är 32 mnkr lägre än vad som budgeterats för 2019.

Totalkostnaden för inhyrd personal uppgår till 244 mnkr, vilket motsvarar utfallet förra året. Avvikelsen mot budget är emellertid negativ och motsvarar 76 mnkr. Av de 244 mnkr avser 240 mnkr kostnader för inhyrda läkare. Cirka 75 procent av kostnaderna för inhyrda läkare finns i division primärvård och division psykiatri. Division psykiatri har lyckats sänka kostnaderna med 15 procent jämfört med föregående år genom framgångsrika rekryteringar av överläkare och ST-läkare.

Division primärvård har gjort flera satsningar de senaste åren för att öka antalet utbildningsläkare. Det har i sin tur medfört att behovet av handledning har ökat och tillgänglig läkartid för patienter har minskat. Kostnaderna för inhyrda läkare i primärvården

är marginellt högre jämfört med 2018 men avviker negativt mot budget med 15 mnkr.

Kostnaderna för köpt vård, valfrihet, vårdgaranti och oremitterad vård uppgår till 141 mnkr vilket är 19 mnkr (15,2 procent) mer än föregående år och 40 mnkr högre än budgeterat. Orsaken till detta är lägre operationskapacitet på grund av vakanser på operations- och anestesisköterskor.

Köp av högspecialiserad vård uppgick till 603 mnkr, vilket är nästan 8 procent högre än föregående år och 29 mnkr högre än vad som budgeterats. Baserat på data från remisshanteringssystemet Skvader är antalet remisser 3 procent färre än föregående år, vilket tyder på en utveckling mot tyngre och därigenom dyrare vård. Detta bekräftas efter en analys av utfall avseende den försäkringslösning som klinikererna erhåller för fakturabelopp som överstiger 0,8 mnkr. Antalet sådana blev 35 stycken för hela 2019, jämfört med 29 stycken under 2018. Totalsumman 2019 uppgick till nästan 50 mnkr jämfört med drygt 30 mnkr föregående år.

Läkemedelskostnaderna har ökat med 18 mnkr (1,7 procent) men är 32 mnkr lägre än budgeterat. Avvikelsen mot budget förklaras av att nya godkända behandlingsformer inte kommit igång i de volymer som förutsågs inför 2019.

Kostnaderna för medicinskt material har ökat under 2019, men genom att vissa kostnader inom diabetesvård och dialys som tidigare redovisats som medicinskt material från och med 2019 enligt de rekommendationer som finns ska redovisas bland hjälpmedelskostnader och köp av tjänst är ökningen inte entydig. Dock har hjälpmedelskostnaderna ökat med 30 mnkr (29,5 procent) vilket beror främst på det ovannämnda.

Kostnaderna för köp av trafik har ökat med 30 mnkr (3,5 procent) jämfört med föregående år och 12 mnkr jämfört med vad som budgeterats. Avvikelserna mot budget finns främst inom linjetrafik och skoltrafik. Förutom förändringar i trafikutförandet är det indexkostnader enligt avtal som ökar.

Avskrivningar

Avskrivningarna har ökat med 20 mnkr jämfört med föregående år. 15 mnkr av ökningen finns inom

IT-investeringar, bland annat har två stora investeringar aktiverats 2019: Windows 10 och e-Arkiv.

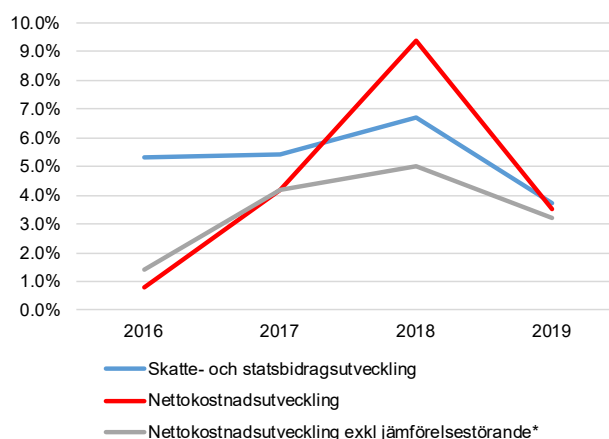
Sambandet mellan verksamhetens nettokostnader och utveckling av skatter och generella statsbidrag

Nettokostnaderna har ökat med 3,5 procent att jämföra med genomsnittlig ökning för samtliga regioner som är 3,6 procent. Exklusive reavinst från försäljning 2018 uppgår nettokostnadsökningen till 3,2 procent. Den budgeterade nettokostnadsutvecklingen var 2,4 procent.

Skatter och generella statsbidrag har ökat med 3,7 procent jämfört med föregående år medan budgeterad ökning var 4,0 procent.

Soliditet

Soliditet är ett nyckeltal som visar hur stor andel av tillgångarna som finansieras med eget kapital. En Skatte-, statsbidrags- och nettokostnadsutveckling, procent

*Specifikation av jämförelsestörande poster som exkluderats från beräkning 2016, intäkt AFA 2015
2018, övertagande av kollektivtrafik samt reavinst från fastighetsförsäljning
2019, Reavinst från fastighetsförsäljning 2018

Diagram 4 Skatte-, statsbidrags- och nettokostnadsutveckling

analys av soliditeten syftar till att bedöma betalningsförmågan på lång sikt. Vid utgången av 2019 hade regionen en soliditet på 4 procent, vilket är tre procentenheter högre än föregående år.

Pensioner intjänade år 1998 eller senare redovisas som en skuld i balansräkningen motsvarande 3 554 mnkr. Pensionsförpliktelser intjänade före 1998 redovisas i enlighet med gällande lagstiftning och regelverk som ansvarsförbindelse och uppgår till

4 696 mnkr. Om de pensionsförpliktelser som redovisas som ansvarsförbindelse räknas med blir soliditeten minus 77 procent.

Likvida medel inklusive pensionsportfölj

Vid årsskiftet 2018/2019 fanns 1 353 mnkr tillgängligt i likvida medel fördelat på banktillgodohavanden och pensionsmedel. Saldot på koncernkontot var 561 mnkr vid årets början. Vid årsskiftet 2019/2020 uppgick koncernkontot till 266 mnkr och anskaffningsvärde på pensionsmedel uppgick till 1 195 mnkr, vilket blir totalt 1 461 mnkr. Kontokrediterna har inte behövt utnyttjats under år 2019.

Upplåning

Den totala låneskulden uppgår till 200 mnkr och under 2019 har 100 mnkr amorterats.

Region Dalarna har en kontokredit på 400 mnkr för att säkerställa kortsiktig betalningsförmåga.

Inför år 2020 finns en låneram på 300 mnkr som ger möjlighet till ny upplåning utöver befintliga lån.

Investeringar

Under 2019 uppgick investeringarna i regionen till 560 mnkr vilket innebär en genomförandegrad på 77 procent av budget.

Regionfastigheters investeringsplan håller historiskt höga investeringsvolymerna. Det beror huvudsakligen på att fastighetsbeståndet är åldrat, snabb medicinteknisk utveckling samt ökade samhällskrav avseende fastigheternas robusthet. Utfallet för fastighetsinvesteringar uppgick 2019 till 337 mnkr, vilket kan jämföras med utfallet 2018 som var 164 mnkr.

Exempel på större färdigställda investeringar är:

Fastighetsinvesteringar

- Köp av fastighet, magasinlokaler för Dalarnas museum
- Köp av fastighet, tidigare kommunalförbundet Region Dalarnas lokaler

IT-investeringar

- Uppgradering till Windows 10
- Hyr PC
- Central lagring

Hälso- och sjukvårdsinvesteringar

- Ventilatorer
- Datortomograf till lasarettet i Avesta

Större nu pågående projekt:

Fastighetsinvesteringar

- Medicinkliniken Falu lasarett
- Anpassningar Tallen (Dalarnas museum)
- Vårdcentral, Habilitering mm Mora lasarett
- Psykiatri Ludvika lasarett
- Medicinmottagning Ludvika lasarett
- Ny entré Avesta lasarett

Verksamheternas ekonomi

Verksamheternas nettokostnader är 69 mnkr högre än budgeterat. De största negativa budgetavvikelserna finns inom finansförvaltningen (-60 mnkr) hälso- och sjukvårdsförvaltningen (-30 mnkr) samt kollektivtrafikförvaltningen (-11 mnkr).

Se avsnitt "Driftredovisning" för fördjupad beskrivning av verksamheternas ekonomi.

Över- och underskottshantering för Hälsoval, Folk- tandvården och Hjälpmedelsnämnden Dalarna

Se även not 21 till balansräkningen, Eget kapital.

Hälsoval i egen regi

Årets resultat att överföra är ett överskott på 1,3 mnkr. Totalt ackumulerat överskott blir 36,4 mnkr.

Folktandvården

Årets resultat att överföra är ett överskott på 6 mnkr. Resultatet har justerats med;

- Resultat för enheten för tandvårdsstöd
- Poster hänförliga till huvudmannaskap
- Vakanser

Totalt ackumulerat resultat uppgår till 1 mnkr.

Hjälpmedelsnämnden Dalarna

Årets resultat blev 3 mnkr. I enlighet med avtalet har nämnden beslutat att behålla överskottet och avsätta det för strategisk verksamhetsutveckling i samband med lokalförändringsprocessen i syfte att effektivisera verksamheten.

Totalt ackumulerat resultat uppgår till 4 mnkr.

Intern styrning och kontroll

Internkontroll är grunden för en stabil och tillförlitlig verksamhet. Den interna kontrollen inom nämnder och styrelse bygger på en helhetssyn avseende regionens verksamhet och mål. I praktiken innebär det att den interna kontrollen omfattar mål, strategier, styrning och uppföljning. Inom ovannämnda områden ska det finnas inbyggda kontroll- och uppföljningssystem som säkrar en effektiv förvaltning och förhindrar att allvarliga fel och brister uppstår.

Den interna kontrollen handlar om att på en rimlig nivå säkerställa:

- att verksamheten är ändamålsenlig, lever upp till målen och är kostnadseffektiv, det vill säga har en god ekonomisk hushållning
- att informationen om en verksamhet och den finansiella rapporteringen är tillförlitlig och tillräcklig
- att verksamheten har en efterlevnad av tillämpliga författningar samt uppsatta riktlinjer
- att möjliga risker observeras, bedöms och förebyggs

Styrdokument

Region Dalarna har fastställt policy och målsättningsdirektiv för intern styrning och kontroll. För det operativa arbetet finns en administrativ rutin och ett antal stödjande dokument.

Under 2019 har en ny dokumentmall för riskanalys tagits fram. Mallen, som har börjat användas under året, har kompletterats med deltagarförteckning och instruktioner för riskanalysarbetet. Rapport för särskilda internkontrollpunkter, har tagits fram för att ge möjlighet att mer detaljerat kunna dokumentera uppföljningen av en viss internkontrollpunkt.

Genomförande

Under året har de nyvalda nämndledamöterna fått utbildning om vilket ansvar och vilka uppgifter de har i processen med intern styrning och kontroll.

De flesta nämnderna har följt internkontrollprocessens tidplan och fastställt en internkontrollplan för 2019 innan årsskiftet, medan fyra av nämnderna valde, med hänvisning till majoritetsbyte efter valet, att fastställa internkontrollplanen under våren 2019. Under året har nämnder och förvaltningar arbetat med att genomföra internkontrollpunkterna och en rapport lämnas från varje nämnd till regionstyrelsen

om resultatet av nämndernas arbete med internkontroll 2019.

I slutet av 2019 visade en översyn av kollektivtrafikförvaltningen på allvarliga brister i verksamheten. Utredningen pekade på felaktigt fungerande IT-system som orsak till att leverantörer fått för hög ekonomisk ersättning, samt på allvarliga brister i arbetsmiljön. Chefer i ledande ställning stängdes av från tjänstgöring och åtgärder för förändring kommer att vidtas under 2020. Nämndens arbete med intern kontroll kommer att intensifieras.

I samband med starten av internkontrollprocessen inför 2020 har nämnder och förvaltningar genomfört riskanalyser inom sina respektive verksamhetsområden och därefter tagit fram internkontrollplaner för det nya året. Hälso- och sjukvårdens respektive kollektivtrafiknämndens internkontrollplaner beslutas först under våren 2020, då bland annat förändringar i tjänstemannaorganisationen påverkat arbetsprocessen.

Den regiongemensamma arbetsgruppen med processledare har under året bistått nämnder och förvaltningar i arbetet med riskhantering och framtagande av internkontrollplaner samt utveckling av arbetsmetoder.

I september 2019 fastställde regionfullmäktige Region Dalarnas nya Antikorruptionspolicy. Sveriges kommuner och regioner, SKR, har 2019 startat ett nationellt nätverk mot korruption. Regionens chefsjurist deltar i nätverksarbetet och den gemensamma utbildningen. Chefsjuristen har även informerat processledarnas arbetsgrupp om korruption, mutor och jäv m.m.

I regionens chefsutbildning ingår avsnitt om intern styrning och kontroll för att ytterligare förankra processen och tankesättet i hela organisationen.

I slutet av 2019 föreläste samordnaren för Region Dalarnas kvalitetsledningssystem på Kvalitetsmässan i Göteborg om regionens arbete med intern styrning och kontroll.

Granskning

Regionens revisorer har genomfört en uppföljande granskning av intern kontroll för 2018. Revisorernas

rekommendation är att säkerställa att nämndledamöter deltar aktivt i riskanalys, framtagande av internkontrollplan och uppföljning. Revisorerna önskade också förtydligande av kontrollansvaret och möjlighet till detaljerad redovisning vid uppföljning av internkontrollpunkter.

Uppföljning av nämndernas särskilda kontrollaktiviteter 2019

I tabellen nedan redovisas resultatet av internkontrollpunkterna för respektive nämnd. Internkontrollpunkter som har fått resultat grönt visar inga eller godtagbara avvikelser, medan punkter som har resultat gult eller rött behöver behandlas vidare för att uppnå önskat resultat.

Resultat av granskade processer/moment			
Antal resultat per nämnd	●	▲	■
Hälso- och sjukvårdsnämnd/ Hälso- och sjukvård	2	3	0
Hälso- och sjukvårdsnämnd/ Hörsel och syn	5	0	0
Regionstyrelse/ Central förvaltning	0	6	1
Fastighetsnämnd	9	2	1
Servicenämnd/Gemensam nämnd för kostsamverkan	2	1	0
Kultur- och bildningsnämnd	1	5	0
Tandvårdsnämnd	3	1	2
Kollektivtrafiknämnd	1	1	5
Patientnämnd	3	0	0
Gemensam nämnd Hjälpmedel Dalarna	3	6	0
Regional utvecklingsnämnd	1	1	1
Summa	30	26	10

- Inga eller godtagbara avvikelser finns
- ▲ Avvikelser/brister observerade – åtgärd bör övervägas
- Betydande avvikelser/brister observerade - åtgärd krävs

Tabell 7 Resultat av granskade processer/moment

Av nämndernas totalt 66 internkontrollpunkter för 2019 har 30 punkter redovisats med resultat "inga eller godtagbara avvikelser" och 26 punkter med "avvikelser/brister observerade – åtgärd bör övervägas".

Tio av internkontrollpunkterna bedöms ha "betydande avvikelser/brister observerade – åtgärd krävs".

Regionstyrelsen/Central förvaltnings arbete med

utveckling av samverkanskompetens är väsentligt försenat.

Fastighetsnämnden ska öka fokus på beredskap för extrema vädersituationer till följd av klimatförändringar. Tandvårdsnämnden konstaterar brister på vissa kliniker avseende hantering av narkotikaklassade läkemedel samt avvikelser vid rapportering av bisyssla. Kollektivtrafiknämnden redovisar fem punkter som kräver vidare åtgärder: policys, personal/arbetsmiljö, nyanställningar, projekt/investeringar och drift. Kollektivtrafiknämnden kommer från 2020 att ta upp intern kontroll som en punkt på varje möte.

Regionala utvecklingsnämnden ska fortsätta arbetet mot brister i anpassningen av IT-system och IT-stöd. De punkter som bedömts som röda eller gula återkommer i kommande internkontrollplaner.

Nämndernas fullständiga rapporter finns sammanställda i dokumentet Uppföljning av intern styrning och kontroll 2019, RD20/00097, som behandlas av regionstyrelsen.

Balanskravsresultat

Balanskravet är kommunallagens regelverk för krav på ekonomisk balans mellan intäkter och kostnader. Om kostnaderna är större än intäkterna ett enskilt räkenskapsår uppstår ett underskott som ska återställas inom de tre efterföljande åren.

Årets balanskravsresultat är positivt och uppgår till 7 mnkr, vilket därmed lever upp till lagens krav. Jämfört med tidigare år är balanskravsresultatet väsentligt sämre.

Årets resultat enligt resultaträkningen är 155 mnkr, innehållande orealiserade vinster om 148 mnkr, som inte ska ingå i balanskravsresultatet.

Enligt gällande normering redovisas balanskravsutredningen nedan. Balanskravsutredningen syftar till att visa hur balanskravsresultatet har uppstått.

Balanskravsutredning (mnkr)	2019	2018	2017
Årets resultat enligt resultaträkningen	155	65	246
– samtliga realisationsvinster	-	-34	-
+ realisationsvinster enligt undantagsmöjlighet	-	34	-
+ realisationsförluster enligt undantagsmöjlighet	-	-	-
+/- orealiserade vinster och förluster i värdepapper	-148	-	-
-/+ återföring av orealiserade vinster och förluster i värdepapper	-	-	-
= Årets balanskravsresultat	7	65	246

Region Dalarna tillämpar inte resultatutjämningsreserv (RUR).

Tabell 8 Balanskravsutredning

Väsentliga personalförhållanden

HR

Ärendena till HR-direkt har fortsatt att öka under 2019. Inflödet av ärenden är dock mer jämnt fördelat under året än tidigare, vilket bedöms vara ett tecken på att ett normalläge nåtts. En folder, "Välkommen till personalenheten", skickas till alla nya chefer, för att de ska få vetskap om HR-direkt och hur kontaktvägarna ser ut.

HR-partners har informerat, utbildat och implementerat utvecklingsaktiviteter som arbetats fram av eller tillsammans med specialistfunktionerna inom HR. Exempel på det är: verktyg för kompetensförsörjningsplanering, reviderad rekryterings- och chefsrekryteringsprocess.

Under 2019 har arbetet med utveckling och implementering av olika moduler i det personaladministrativa systemet skett och exempel på dessa är HälsoSam och Bisyssla.

Varje HR-team (per division) har under året identifierat vilka HR-områden chefer inom divisionen behöver stärkas i, för att lättare lyckas med sina uppdrag. Inom division primärvård har det bland annat handlat om att öka kunskapen om kränkande särbehandling och om lönebildning. Inom division kirurgi har det handlat om ökat stöd i hur man bäst hanterar personalärenden.

Fokus har varit att bryta ner regionplanens mål inom personalområdet på respektive division, vilket har utförts i dialog med divisionscheferna. Utifrån det har delmål skapats per HR-team. Exempelvis har ett sjukfrånvaroprojekt startats upp inom division psykiatri, i syfte att minska sjukfrånvaron. Inom division kirurgi har fokus varit på produktionsplanering och bemanning.

Kompetensförsörjning

Rekrytering av tandläkare samt hälso- och sjukvårdspersonal har gjorts via aktiviteter i Portugal, Tyskland, Nederländerna och Grekland. Kopplat till detta har två språkutbildningar genomförts under året.

Inom ramen för utbildning har cirka 60 personer rekryteras till utbildnings- och studielönsanställning.

Ett utbildningsråd har startats för att fånga utbildningsfrågor i organisationen för vidare hantering.

Centrum för läkarutbildning

Under året har arbetet med visionen "Sveriges bästa underläkarskola" fortsatt gällande verksamheten för AT-läkare. Arbetet med riktad rekrytering till bristspecialiteter fortsätter och för att knyta närmare band mellan AT-läkarna och verksamheterna.

Bastjänstgöring (BT) är en introduktionstjänstgöring som kommer införas 1 juli 2020. Syftet med BT är att öka den kliniska färdigheten men också att introducera legitimerade läkare till svensk sjukvård på ett likvärdigt sätt. Under året har ett projekt startat med BT-piloter. Region Dalarna har som bland de första i Sverige anställt fyra BT-läkare.

Under 2020 kommer ny ST-förordning, vilket innebär att Region Dalarna kommer ha ST-läkare under 3 olika ST-förordningar samtidigt.

Region Dalarna har för närvarande 280 ST läkare varav 105 i allmänmedicin.

Chef och ledarutveckling

Funktionen chefsstöd har under 2019 arbetat utifrån två inriktningar: chef och ledarskapsprogrammet, handledning/chefsstöd individuellt och i grupp.

Chefs- och ledarskapsprogrammet pågår under ett och ett halvt år och bygger på tre block: introduktion, förbättringskunskap och personlig utveckling.

Därefter ingår cheferna i nätverk/ledarträffar som träffas två till fyra tillfällen per år. Sedan uppstarten av det nya chefs- och ledarskapsprogrammet 2012/2013 har 348 chefer genomgått programmet varav 86 verksamhetschefer och 247 första linjens chefer.

Det hålls fortbildningsträffar för föreläsarna i kompetensutvecklande syfte. Under 2019 har två träffar ägt rum.

Under 2019 har chefer erbjudits enskild handledning/coaching vid till exempel stressrelaterade

frågor, konflikthantering, grupputvecklingsstöd, med mera. Chefer har även fått ledningsgruppsstöd och handledning i chefsgrupp. Antal chefer som fått individuellt stöd under 2019 i handledning/coaching är 46, i handledning/ledningsgrupp/nätverksstöd 14 grupper.

En del ärenden som inkommit vidarebefordras till Utvecklingsavdelningen eller Företagshälsovården.

Övriga förvaltningar

Division Primärvård

Primärvården har fortsatt ett stort behov av fler specialister inom allmänmedicin och antalet timmar för inhyrda läkare har ökat i jämförelse med föregående år.

Det ser däremot hoppfullt ut inför kommande år och under hösten 2019 rekryterades ett antal nya distriktsläkare/specialister inom allmänmedicin vilket ökade antalet anställda läkare.

Division Psykiatri

Division har under 2019 lyckats bra med rekryteringen av läkare. Totalt har 13 stycken överläkare och 8 stycken ST-läkare rekryterats. Som följd av detta ser vi att nyttjandet av inhyrda läkare minskar.

Division Medicinsk service

Divisionsledningen har tillsammans med HR samlat kring frågan om kompetensförsörjning som ett prioriterat fokusområde. Samverkansforum har startat som ett led i arbetet med de strategiska frågorna för divisionen.

Forumet har under året träffats kontinuerligt och analys har gjorts utifrån alla verksamheters förutsättningar. Ett antal aktiviteter har utifrån detta tagits fram och arbetet fortsätter nu med att prioritera för att sedan implementera.

Division Medicin

Rekryteringen av läkare har under året varit god och ökat med totalt 18 stycken årsarbetare.

Tandvårdsförvaltningen

Under året har kontakt tagits med högskolan i Karlstad gällande kommande tandhygienistutbildning, för att etablera ett samarbete för kommande praktikplatser och handledning.

Yrkehögskolan fördubblar intaget på tandsköterske-studenter från och med hösten 2020. I samband med detta förtydligas processen för LIA (lärande i arbete). Det internationella rekryteringsarbetet för tandläkare fortskrider i enlighet med tidigare handlingsplan.

Hörsel & syn

Under året har förvaltningen arbetat med lönebildningen och prioriteringar i lönearbetet inom förvaltningen.

Hjälpmedel Dalarna

Arbetet fokuseras på förestående evakuering och lokalförändringsprocess.

Kultur och bildningsnämnden

Ny enhet bildades 1 januari 2019, Bild & form Dalarna, som ersätter enheterna Scen, Dans och Konst.

Regionservice

Förvaltningen har fått i uppdrag att fördjupa den utredning som tidigare under året genomfördes av Dining Development kring Region Dalarnas framtida kostförsörjning.

Personalresurser

Definitioner:

Antal anställda definieras som antalet personer, vilka innehar en månadsavlönad anställning.

Antal årsarbetare beräknas som antal anställda x anställningens systerställningsgrad. Eventuella tjänstledigheter är ej avdragna.

Faktiska årsarbetare beräknas som årsarbetare minus tjänstledigheter utan lön, sjukledigheter > 14 dagar och grund/vidareutbildning med lön.

Arbetad tid anger antalet arbetade timmar för samtliga anställda. Inhyrd personals arbetade tid ingår inte.

Antal anställda – faktiska årsarbetare, heltid och deltid

	2019	2018	Förändring mot föregående år
Antal faktiska årsarbetare	7 460	7 383	1,0 %
Antal anställda	9 008	8 871	1,5 %
– varav heltid	8 082	7 938	
– varav deltid	926	933	

Antal faktiska årsarbetare och anställda mäts periodens sista dag.

Tabell 9 Faktiska årsarbetare

Per den 31 december 2019 har antalet faktiska årsarbetare i Region Dalarna ökat med 77 stycken jämfört mot föregående år. En del av ökningen beror på att Regional utvecklingsförvaltning (cirka 31 medarbetare) blev en del av Region Dalarna 2019. Resterande ökning finns inom Hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

Antalet deltidsanställningar fortsätter att minska i förhållande till antal anställda, sysselsättningsgraden ligger på samma nivå som 2018.

Årsarbeten och faktiska årsarbetare

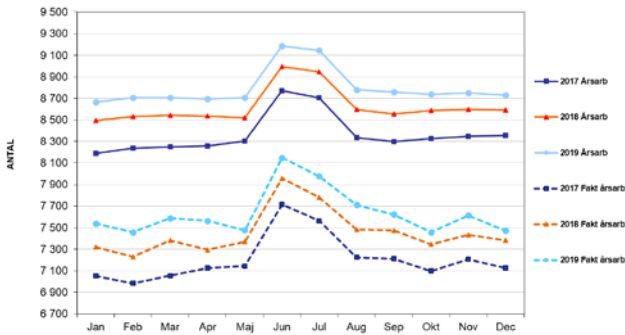

Diagram 5 Årsarbetare/faktiska årsarbetare

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har trots ökningen av faktiska årsarbetare stora bemanningsutmaningar, ökningen inom hälso- och sjukvården finns till största delen inom personalgrupper som administratör/ledning, läkare, rehab/förebyggande och sjuksköterskor.

Förvaltning	2019-12-31	2018-12-31	Förändring (antal)
Central förvaltning	548,3	552,7	-4,5
Hjälpmedel Dalarna	91,1	85,8	5,3
Hälso- och sjukvård	5 640,3	5 591,4	48,9
Hörsel & Syn Region Dalarna	63,0	63,1	-0,1
Kollektivtrafik	81,1	83,7	-2,6
Kostsamverkan Mora	28,0	29,4	-1,4
Kultur och bildning	144,0	148,5	-4,6
Patientnämnden	5,0	3,0	2,0
Regionala utvecklingsförv.	31,6	0,0	31,6
Regionfastigheter	25,3	24,6	0,7
Regionservice	399,8	397,9	2,0
Revisionskontoret	1,0	1,0	0,0
Tandvårdsförvaltningen	401,9	402,0	-0,1
Totalt	7 460,3	7 383,1	77,2

Tabell 10 Faktiska årsarbetare

Sysselsättningsgrad

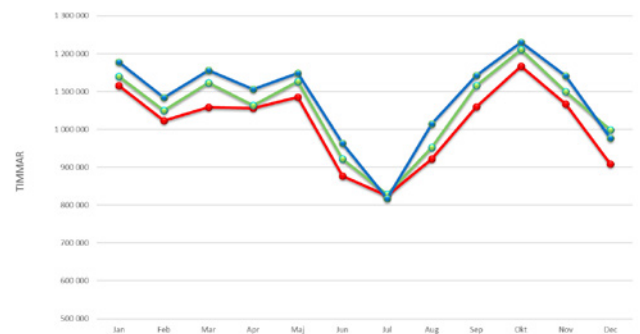
Den genomsnittliga sysselsättningsgraden 2019 är 96,9 procent, dvs. oförändrad jämfört med 2018.

Arbetad tid

(Timmar)	2019	2018	Förändring mot föregående år
Arbetad tid timmar, alla ¹	12 972 264	12 634 161	2,7%
– varav timanställda	483 461	455 207	6,2%
– varav mertid/övertid samtlig personal	193 115	188 886	2,2%
– varav arbete under jour/beredskap läkare	164 378	163 248	0,7%
Arbetad tid timmar, inhyrda läkare	175 688	165 578	6,1%
Arbetad tid timmar, inhyrda sjuksköterskor	4 451	0	

1) Justerade timmar med hänsyn till antal arbetsdagar 2018-2019. En dag = 50537 tim.

Tabell 11 Arbetade timmar

Justerade timmar 2017-2018 med hänsyn taget till antalet arbetsdagar.

Diagram 6 Arbetade timmar

Den ackumulerade arbetade tiden för 2019 har ökat med 336 955 timmar (cirka 205 årsarbetare) i jämförelse med 2018. Inhyrd läkartid har ökat med 10 100 timmar (cirka 6 årsarbetare).

Hyrpersonal har fortsatt att öka under 2019. Ökningen sker framför allt inom division primärvård, bild och funktionsmedicin, division kirurgi och inom division medicin. Inom vissa divisioner har även bristen på sjuksköterskor varit stor, vilket lett till att enheter anlitat inhyrda sjuksköterskor.

Timtid, mertid/övertid och jour/beredskap visar totalt på en ökning i jämförelse med 2018.

Arbetad tid – förändring 2018 – 2019¹

Yrkesgrupp/kategori	Timmar	Procent
Adm/Ledn	146 350	9,2
Läkare	16 823	1,3
Medicinsk sekreterare	4 742	0,7
Rehab/Förbyggande	39 921	3,9
Service	-24 093	-3,0
Sjukhustekn/Lab pers	26 134	6,0
Sjuksköterskor m.fl.	50 211	1,5
Tandläkare	7 390	5,3
Tandsköterskor m.fl.	6 855	1,5
Teknik	-9 346	-4,6
Undersköterskor m.fl.	80 746	3,4
Utbildning/kultur	-8 839	-4,4
Totalt	336 894	2,7
Totalt	466 551	3,8

1) Justerade timmar med hänsyn till antal arbetsdagar 2018-2019.
En dag = 50537 tim.

Tabell 12 Arbetad tid, förändring 2018-2019

Personalomsättning

Definition:

Antal personer som slutat sin anställning i regionen/antal anställda.
Mäts 1/1 och 31/12 och endast för tillsvidareanställd personal och externa avgångar.

Personalomsättning per kategori 2018-2019

(Tillsvidareanställd personal)

Yrkesgrupp/kategori (%)	2019	2018
Sjuksköterskor m.fl.	9,6	11,8
Undersköterskor m.fl.	9,6	11,1
Läkare	6,9	9,0
Tandläkare	16,5	14,8
Tandsköterskor m.fl.	13,7	14,2
Adm/Ledn	8,9	8,7
Medicinsk sekreterare	8,4	6,2
Rehab/Förebyggande	10,7	10,4
Sjukhustekn/Lab pers	6,7	9,8
Utb/Kultur	9,9	7,9
Teknik	11,0	12,7
Service	5,9	8,0
Totalt	9,3	10,5

Tabell 13 Personalomsättning per kategori 2018-2019

Personalomsättningen beskriver den totala omsättningen inklusive pensionsavgångar.

Personalomsättningen per förvaltning:

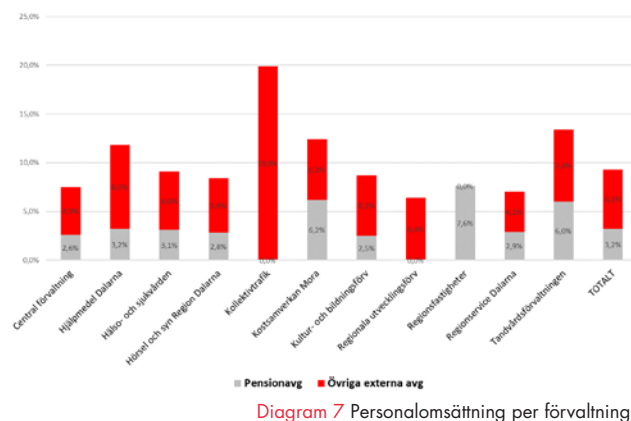

Diagram 7 Personalomsättning per förvaltning

Personalomsättningen behöver ställas i relation till antal anställda, då det vid enheter med få medarbetare kan personalomsättningen ligga på en hög nivå trots att det kanske bara är en medarbetare som valt att sluta.

Regionservice arbetar systematiskt med att rekrytera de olika kompetenser som verksamheten behöver.

Personalomsättningen inom Kollektivtrafiken är fortsatt hög, vilket medfört att en arbetsmiljökartläggning kommer att genomföras under 2020.

Regional utvecklingsförvaltning arbetar fortsatt systematiskt med att rekrytera rätt kompetens för verksamheten.

Lönekostnader och kostnader för inhyrd personal

Valda personal-kostnader (mnkr)	2019	2018	Diff. mnkr	Diff. procent
Löner exklusive sociala avgifter	3 830	3 657	173	4,8
– exklusive Regionala utv. förv.	3 811	3 657	154	4,2
Inhyrd personal läkare	240	235	5	1,9
Inhyrd personal sjuksköterska	3	-	3	-
Inhyrd personal övrigt	1	9	-8	-87,8

Tabell 14 Lönekostnader och kostnader för inhyrd personal

Lönekostnaderna har ökat med 4,8 procent jämfört med 2018, 4,2 procent om nya regionala utvecklingsförvaltningen exkluderas. Utöver ordinarie löneöversyn bidrar ökat antal anställda till ökningen.

Hälso- och sjukvårdens lönekostnader har ökat med 130 mnkr (4,5 procent).

Kostnaderna för inhyrda läkare uppgår till 240 mnkr, vilket är 75 mnkr högre än budgeterat och 5 mnkr högre än föregående år. Kostnaderna är högst i division primärvård (112 mnkr) och division psykiatri (71 mnkr). Division primärvård har inte ökat kostnaden jämfört med föregående år och division psykiatri har minskat sin kostnad med 12 mnkr 2019.

Under 2019 har kostnaden för inhyrda sjuksköterskor varit 3 mnkr.

Löneöversyn 2019 och löneutveckling för identiska individer

2019 års löneöversyn för Region Dalarna innebar en löneökningstakt på 2,67 procent relaterat till medarbetare med tillsvidareanställning. Ökningen hölls därmed inom den riktpunkt som Lönebildningsrådet hade lämnat inför 2019. Variansen i fördelade utrymmen förbundsvis på kollektiv nivå uppgick till mellan två och drygt fyra procent.

	2019		2018	
	Timmar	mnkr	Timmar	mnkr
Komp. personal övr.	19 871	5,7	25 457	7,0
Komp. läkare	54 052	29,2	51 155	27,2
Total	73 923	34,9	76 612	34,2

Tabell 15 Kompskuld (innestående kompensation)

Läkarnas innestående kompensation för övertid, jour och beredskap har ökat med nästan 2 900 timmar, motsvarande 2 mnkr jämfört med 2018. Övrig personal har minskat sin kompskuld med 5 600 timmar, motsvarande 1,3 mnkr.

Sjukfrånvaro

(%)	2019	2018	Förändring procentenheter
Sjukfrånvaro uttryckt i procent av ordinarie arbetstid	6,0	6,4	0,4
Korttidssjukfrånvaro (dag 1-14) uttryckt i procent av ordinarie arbetstid	2,4	2,4	0,0

Tabell 16 Sjukfrånvaro

54,2 procent av regionens anställda har ingen eller högst fem sjukdagar under året. 2018 var den siffran 53,8 procent.

Den totala sjukfrånvaron har sjunkit 0,4 procentenheter jämfört med 2018.

Total sjukfrånvaro per förvaltning:

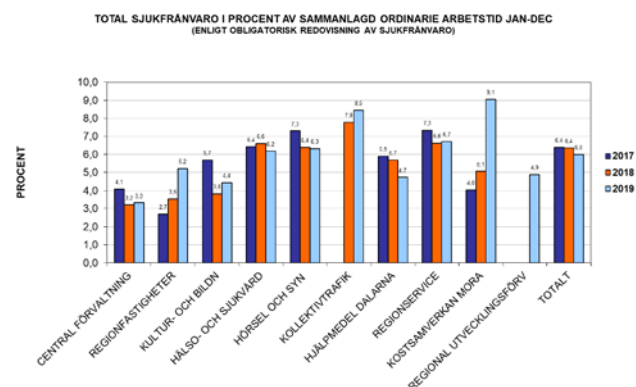

Diagram 8 Total sjukfrånvaro per förvaltning

Andel med långtidssjukfrånvaro (60 dagar eller mer) är 48 procent. Korttidssjukfrånvaron är oförändrad i jämförelse med 2018.

Regionservice har mot bakgrund av en tidigare hög sjukfrånvaro genomfört aktiviteter med utfallet att den totala sjukfrånvaron minskat under tidigare år men under 2019 stagnerat. Förvaltningen arbetar med årlig medarbetarenkät och har utifrån resultatet gjort förbättringar när det gäller ledarskapet.

Hjälpmiddel Dalarna har minskat både sin totala och korta sjukfrånvaro.

Hörsel och syn har en marginell ökning för den totala sjukfrånvaron men en minskning för den korta sjukfrånvaron.

Tandvårdsförvaltningen har en liten minskning med 0,4 procentenheter för den totala sjukfrånvaron. Under 2019 upprättades en projektplan som innefattade kontinuerlig uppföljning av både långtidssjukfrånvaro mer än 30 dagar samt upprepad korttidssjukfrånvaro. HR-partner har tillsammans med chef säkerställt att rehabiliteringsutredning är upprättad i dessa ärenden samt de fall där det funnits signaler på ohälsa som kan leda till sjukdom.

Kollektivtrafiken visar på en ökning för både totala och korta sjukfrånvaron. En arbetsmiljökartläggning kommer att genomföras under 2020.

Central förvaltning ligger på samma nivå som

föregående år för både den totala och korta sjukfrånvaron.

Regionfastigheter visar på en ökning för den totala sjukfrånvaron men en minskning för den korta.

Kultur- och bildning visar på en ökning med 0,6 procentenheter för den totala sjukfrånvaron och en marginell ökning för den korta sjukfrånvaron

Regionala utvecklingsförvaltningen har en total sjukfrånvaro på 4,9 procent.

Inom hälso- och sjukvården har den totala sjukfrånvaron minskat med 0,4 procentenheter, den korta ligger på samma nivå som föregående år.

Samtliga divisioner, förutom primärvård, visar på minskning av den totala sjukfrånvaron. Primärvårdens ökning är marginell. Samtliga divisioner har marginella minskningar eller öknings av den korta sjukfrånvaron.

Division kirurgis lägsta sjuktal noteras inom Ortopeden Mora (2,9 procent).

Procent av ordinarie arbetstid 2019	Totalt	Kvinnor	Män
Totalt	6,0	6,8	3,3
0-29 år	6,0	6,4	4,2
30-49 år	5,8	6,8	2,6
50- år	6,3	7,0	3,8

Tabell 17 Sjukfrånvaro ålder/kön

Arbetsmiljö

Region Dalarna betonar vikten av att erbjuda en god arbetsmiljö för medarbetarna. Detta görs bland annat genom att erbjuda tredagars grundutbildningar i arbetsmiljö för chefer, skyddsombud och HR samt deltagande i chef-och ledarskapsprogrammet. Särskilda utbildningar inom rehabilitering och våld och hot har genomförts. Utöver de allmänna utbildningsinsatserna har det på förfrågan gjorts anpassade insatser på enskilda arbetsplatser avseende hälsofrämjande arbetsmiljö och rehabilitering.

Arbetsmiljöredovisningen följer upp att författningskrav gällande arbetsmiljöområdet efterlevs, liksom Region Dalarnas policys, styrdokument, kollektivavtal/MBA. Enkäten riktar sig till dem med chefskod

A och B samt att enkäten besvaras i samråd med skyddsombud/skyddskommitté. Resultatet sammanställs och redovisas på koncernnivå. Grunden för allt hantera arbetsmiljöområdet är det systematiska arbetsmiljöarbetet där 95 procent uppger att de har rutiner för detta.

Antalet rapporterade arbetsskador/tillbud 2019 har ökat till 638 stycken jämfört med 582 stycken under föregående år. Stickskadehändelse kategoriseras alltid som arbetsskada oavsett om den medför några konsekvenser eller ej. Stickskada är också den mest frekvent rapporterade arbetsskadan. Antal rapporterade händelser gällande våld och hot har 2019 ökat med 18 stycken jämfört med 2018 års 106 rapporteringar.

När det gäller medarbetare som varit sjukskrivna i mer än tre veckor uppger 90 procent av verksamheterna att de har fungerande rutiner kring detta.

Förväntad utveckling

SKR:s bedömning är att Sverige når lågkonjunktur mot slutet av 2020 men denna förutses bli mild. Ekonomin för kommuner och regioner präglas redan av strukturella utmaningar. Enligt SKR är en betryggande faktor de starka svenska finanserna som ger möjlighet till konjunkturstimulerande åtgärder.

	Enhet	Utfall 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022
Verksamhetens intäkter	mnkr	2 096	1 840	1 816	1 760
Verksamhetens kostnader	mnkr	-11 486	-11 550	-11 736	-11 951
Skatteintäkter och statsbidrag	mnkr	9 504	9 975	10 254	10 572
Finansnetto	mnkr	41	-111	-150	-156
Årets resultat	mnkr	155	154	184	225
Årets resultat, enl balanskrav	mnkr	7	154	184	225
Investeringar	mnkr	560	780	835	880
Överskott i förhållande till skatteintäkter och statsbidrag	%	0.1	1.5	1.8	2.1
Soliditet	%	4	5	7	9
Soliditet inkl. ansvarsförbindelse	%	-77	-67	-56	-45
Lån vid årets slut	mnkr	200	100	100	300

Tabell 18 Förväntad utveckling

Regionfullmäktige har beslutat om budget för 2020 samt plan för 2021-2022 enligt tabellen ovan. Ändringarna i kostnadsutjämnningen som beslutades i Riksdagen den 20 november innebär nästan 350 mnkr mer till Region Dalarna. Dessa ingår i budgeten som beslutades av fullmäktige i november 2019.

Målet i regionplanen är att resultatutvecklingen under 2020-2021 ska uppgå till minst 1 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag för att från 2022 uppgå till minst 2 procent. Detta mål har flera syften, bl.a. för att förbättra regionens soliditet men även för att få ett tillräckligt stort positivt kassaflöde för att kunna göra placeringar på 400 mnkr per år för att möta pensionsåtaganden och pensionsutbetalningar samt behålla en tillräckligt hög egenfinansieringsgrad för investeringar.

Regionen står inför utökad investeringsbehov under de kommande åren jämfört med utfall 2019, framförallt på fastigheter. Det utgör en stor utmaning i att genomföra den investeringsplan för fastigheter som fullmäktige fastställt. Behoven av lokalförändring är

stora, främst beroende på ett åldersdigert fastighetsbestånd, ökade verksamhetskrav och medicinteknisk utveckling samt ökade krav på fastigheters robusthet, i form av el-, värme- och vattenförsörjning samt andra tekniska system. Investeringsnivån är även med historiska mått mätt mycket hög kommande planperiod.

Därutöver har Regionfullmäktige beslutat om förvärv av fastigheter för kollektivtrafik från Dalatrafik Service AB under 2020, vilket är utöver ovan redovisade investeringsbudget.

I regionplanen för 2020 finns fyra målområden specificerade:

- medborgare
- medarbetare och ledarskap
- hållbar utveckling
- digitalisering

Dessa är vägledande i nämndernas och verksamheternas målstyrningsprocesser.

Pensioner

För att kunna möta de ökande pensionskostnaderna, som successivt utgör en större andel av personalkostnaderna, ingår i regionplanen att göra placeringar i finansiella instrument, såsom aktier, aktiefonder, räntebärande papper samt alternativa instrument, för att både skapa en positiv avkastning över tid samt kunna möta det likvidutflöde som pensionsbetalningarna och för att inte begränsa möjligheten att bedriva den framtida verksamheten. Målet är att placera 400 mnkr per år under närmaste tioårsperioden för att skapa en tillräcklig ekonomisk stabilitet med anledning av regionens pensionsåtagande och pensionsbetalningar.

Effektiviseringar

Utifrån de försämrade ekonomiska förutsättningarna tillsammans med en fortsatt hög efterfrågan på hälso- och sjukvård med kösitioner i vissa fall, krävs ett kontinuerligt arbete med effektiviseringar och där hälso- och sjukvården samt kollektivtrafiken har ett samlat effektiviseringskrav på 140 mnkr under 2020. Fortsatt utveckling av IT-stöd och digitalisering är tillsammans med övrig utveckling av regionens samlade verksamheter väsentliga faktorer för att långsiktigt möta behov och behålla en god ekonomisk hushållning.

Kompetensförsörjning

Ett fortsatt behov av kompetensförsörjning finns inom regionen för flera yrkeskategorier, speciellt för bristyrken inom hälso- och sjukvården samt tandvården. Ett viktigt led är att vidareutveckla regionens strategi för att rekrytera, behålla och vidareutveckla avsedd personal inom de olika verksamheterna för att få en mera långsiktig och stabil kompetensförsörjning med en lägre personalomsättning som följd och minskad behov av inhyrd personal.

Nytt vårdinformationsstöd, FVIS i Region Dalarna

Arbetet med framtidens vårdinformationssystem, FVIS, är ett samarbete inom SUSSA samverkan. SUSSA står för strategisk utveckling av sjukvårdsstödjande applikationer och är en samverkansgrupp för nio regioner. SUSSA samverkan är ett unikt samarbete i Sverige där den övergripande idén är att samverka för att uppnå målen i nationell vision för e-hälsa 2025. Samverkan skapar förutsättningar för effektivare arbetssätt i vården och bidrar till att regionerna kan erbjuda en god och jämlik vård.

I januari 2016 beslutade de fem regionerna Västernorrland, Västerbotten, Blekinge, Örebro och Sörmland att gemensamt upphandla ett nytt vårdinformationsstöd och att starta arbetet för att förbereda det. Därefter fick övriga regioner erbjudande om att vara med som optionsparter. Halland, Norrbotten, Dalarna och Gävleborg valde då att gå med som optionsregioner. I juni 2019 tecknade de upphandlande regionerna avtal med företaget Cambio AB för FVIS. De fem upphandlande regionerna kommer att införa FVIS med start 2021-2022. Regionstyrelsen i Dalarna tog i september 2019 beslut om avsiktsförklaring att aktivera optionen.

Finansiella rapporter

Resultaträkning

(mnkr)	Not	Budget 2019	Resultat 2019	Resultat 2018	Resultat 2018 justerad
Verksamhetens intäkter	1	1 766 ¹	2 096	1 861	1 861
Jämförelsestörande poster	2	-	-	34	34
Verksamhetens kostnader	3,4	-10 737	-11 106	-10 604	-10 604
Avskrivningar		-350	-380	-359	-359
Verksamhetens nettokostnad		-9 321	-9 390	-9 068	-9 068
Skatteintäkter	5	7 042	7 047	6 844	6 844
Generella statsbidrag och utjämning	6	2 490 ¹	2 457	2 323	2 323
Verksamhetens resultat		211	114	99	99
Finansiella intäkter	7	5	158	8	8
Jämförelsestörande fin poster	8	-	-	47	47
Finansiella kostnader	9	-116	-117	-89	-158
Resultat efter finansiella poster		100	155	65	-4
Extraordinära poster		0	0	0	0
Årets resultat		100	155	65	-4

1) Riktade statsbidrag flyttade till verksamhetens intäkter

Tabell 19 Resultaträkning

Balansräkning

(mnkr)	Not	2019	2018	2018 justerad
Tillgångar				
<i>Anläggningstillgångar</i>				
Immateriella tillgångar	10	21	40	40
Materiella tillgångar:				
– Mark, byggnader och tekniska anläggningar	11,12	1 934	1 925	1 925
– Maskiner och inventarier, konst	13,14	853	820	820
– Pågående projekt	15	309	155	155
Finansiella anläggningstillgångar	16	255	241	241
Summa anläggningstillgångar		3 372	3 181	3 181
<i>Omsättningstillgångar</i>				
Förråd m.m.	17	45	42	42
Fordringar	18	755	631	631
Kortfristiga placeringar	19	1 342	791	790
Kassa och bank	20	267	562	562
Summa omsättningstillgångar		2 409	2 025	2 025
Summa tillgångar		5 782	5 206	5 206
Eget kapital, avsättningar och skulder				
<i>Eget kapital</i>				
– Årets resultat	21	155	65	-4
– Övrigt eget kapital		81	-6	62
Summa eget kapital		236	59	58
<i>Avsättningar</i>				
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	22	3 554	3 208	3 208
Andra avsättningar	23	0	0	0
Summa avsättningar		3 554	3 208	3 208
<i>Skulder</i>				
Långfristiga skulder	24	203	304	304
Kortfristiga skulder	25,26	1 790	1 636	1 636
Summa skulder		1 992	1 940	1 940
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		5 782	5 206	5 206
Panter och ansvarsförbindelser				
<i>Ansvarsförbindelser</i>				
Pensioner	27	4 696	4 632	4 632
Borgensåtaganden	28	891	976	976
Förvaltade stiftelser, marknadsvärde	29	429	373	373
Övriga ansvarsförbindelser	30	436	420	420

Tabell 20 Balansräkning

Kassaflödesanalys

(mnkr)	Not	2019	2018
Den löpande verksamheten			
Årets resultat		155	65
Justering för ej likviditetspåverkande poster	31	380	359
Övriga likviditetspåverkande poster	32	346	298
Poster som redovisas i annan sektion	33	0	-31
<i>Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital</i>			
Ökning/minskning av kortfristiga fordringar		-124	-101
Ökning/minskning förråd och varulager		-3	4
Ökning/minskning av kortfristiga skulder		173	21
Kassaflöde från löpande verksamhet		927	615
Investeringsverksamhet			
Investering i immateriella anläggningstillgångar		-	-5
Försäljning av immateriella anläggningstillgångar		-	-
Investering i materiella anläggningstillgångar		-560	-459
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		3	41
Förvärv av finansiella tillgångar		-14	-64
Avyttring av finansiella tillgångar		-	-
Kassaflöde från investeringsverksamhet		-571	-485
Finansieringsverksamhet			
Amortering av långfristiga skulder		-100	0
Utbetald utdelning		-	2
Kassaflöde från finansieringsverksamhet		-100	0
Förändring av likvida medel			
		256	130
Likvida medel, inkl. placerade medel vid årets början		1 353	1 223
Likvida medel, inkl. placerade medel vid årets slut.		1 609	1 353
Förändring		256	130

Tabell 21 Kassaflödesanalys

Noter

Noter till resultaträkningen

(mnkr)		
Not 1 Verksamhetens intäkter	2019	2018
Patientavgifter, sjukvård	173	168
Patientavgifter, tandvård	98	97
Biljettintäkter trafiken	159	151
<i>Summa patientavgifter</i>	<i>430</i>	<i>416</i>
Försäljning av hälso- och sjukvård	489	412
Försäljning av tandvård	50	47
Försäljning inom regional utveckling trafik	102	96
Försäljning inom regional utveckling utbildning	16	14
Försäljning av medicinska tjänster	129	127
Försäljning av andra tjänster	108	73
Försäljning av material o varor	43	42
Erhållna bidrag	655	485
Övriga intäkter	74	149
<i>Summa övrigt</i>	<i>1 666</i>	<i>1 445</i>
Summa verksamhetens intäkter	2 096	1 861

Not 2 Jämförelsestörande intäkt	2019	2018
Försäljning Hästberg och sjukhem Ludvika.	0	34

Not 3 Verksamhetens kostnader	2019	2018
Lönekostnader	3 830	3 656
Kostnadsersättningar	6	5
Sociala avgifter	1 348	1 288
Pensionskostnader	674	629
Övriga personalkostnader	73	60
<i>Summa personalkostnader</i>	<i>5 931</i>	<i>5 638</i>
Högspecialiserad sjukvård	719	538
Patienthotell	6	7
Länssjukvård	110	171
Primärvård	54	49
Hälsoval	248	232
Resultatreglering privata vårdcentraler	0	0
Övrig sjukvård	1	1
Tandvårdstjänster	18	16
Kollektivtrafik	899	870
Inhyrd personal	244	245
Tolktjänster	27	25
Övriga verksamhetsanknutna tjänster	124	107
Läkemedel	1 061	1 044
Sjukvårdsartiklar och medicinskt material	314	320

Tekniska hjälpmedel för funktionshindrade	132	102
Livsmedel och övrigt material	71	73
Lämnade bidrag	221	222
Lokal och fastighetskostnader	221	218
Hyra av anläggningstillgångar	13	12
Energikostnader	54	55
Förbrukningsinventarier och -material	86	83
Reparation och underhåll	47	44
Transportmedel, transporter och frakter	88	81
Resekostnader	23	20
Information och PR	9	10
Representation, tele, riskkostnader, övriga tjänster	385	421
<i>Summa övriga kostnader</i>	<i>5 175</i>	<i>4 966</i>
Summa verksamhetens kostnader	11 106	10 604

Not 4 Varav kostnader för räkenskapsrevision	2019	2018
Externa kostnader för räkenskapsrevision (KPMG)	0,5	0,4
Revisorskollegiets samt revisionschefens kostnader för räkenskapsrevision	0,5	0,5
Summa räkenskapsrevision	1,0	0,9

Not 5 Skatteintäkter	2019	2018
Preliminära skatteintäkter	7 101	6 870
Slutavräkning innevarande år	-63	-6
Slutavräkning föregående år	9	-20
Summa skatteintäkter	7 047	6 844

Preliminära skatteintäkter för 2019 beräknas genom att skatteunderlaget i länet för inkomståret 2017 uppräknas till 2019 års nivå med uppräkningsfaktorer för åren 2018 och 2019 samt multipliceras med skattesatsen för 2019, 11,63 kr.

Justeringspost för slutavräkning 2018 utgörs av differensen mellan prognosen som beräknades för 2018 och den definitiva slutavräkningen för samma år som regleras i januari 2020.

Prognos för avräkningslikvid för 2019 utgörs av differensen mellan de preliminära skatteintäkterna för 2019 och prognosen för de slutliga skatteintäkterna 2019. Prognosen beräknas på det slutliga taxeringsutfallet för 2018 uppräknat med den av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) i december 2019 beräknade uppräkningsfaktorn. Reglering sker i januari 2021.

Not 6 Generella statsbidrag och utjämning	2019	2018
Inkomstutjämning	1 442	1 383
Statsbidrag för läkemedel	847	801
Regleringsbidrag	-56	-87
Kostnadsutjämning	188	174
Stöd enl. regeringsbeslut med anledning av flyktingsituationen	36	52
Summa generella statsbidrag	2 457	2 323

Not 7 Finansiella intäkter	2019	2018
Övriga reavinst inkl. återinvesterade rabattandelar	1	2
Övriga finansiella intäkter	9	6
Orealiserade vinster på placerade pensionsmedel	148	
– globala aktier	116	
– svenska aktier	26	
– hedge	0	
– räntefonder	6	
Summa finansiella intäkter exkl. jämförelsestörande	158	8

Not 8 Jämförelsestörande finansiella poster	2019	2018
Reavinst på placerade pensionsmedel	-	47
Summa jämförelsestörande poster	-	47

Not 9 Finansiella kostnader	2019	2018	2018 justerad
Räntedel pensionskostnader	114	86	86
Orealiserade förluster på placerade pensionsmedel			69
Övriga finansiella kostnader	3	3	3
Summa finansiella kostnader exkl. jämförelsestörande	117	89	158

Noter till balansräkningen

(mnkr)		
Not 10 Immateriella tillgångar	2019	2018
Ingående anskaffningsvärde	102	73
Årets inköp	0	5
Flyttat från pågående	0	24
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	102	102
Ingående avskrivningar och nedskrivningar	-62	-43
Årets avskrivningar	-19	-19
Utgående ackumulerade avskrivningar	-81	-62
Summa utgående värde immateriella tillgångar	21	40

Not 11 Byggnader	2019	2018
Ingående anskaffningsvärde	4 103	3 936
Årets inköp	146	177
Flyttat från mark	-	-3
Försäljning	-2	-7
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	4 247	4 103
Ingående avskrivningar och nedskrivningar	-2 192	-2 051
Årets avskrivningar	-145	-142
Nedskrivning	-	-
Utrangering	-	1
Utgående ackumulerade avskrivningar	-2 337	-2 192
Summa utgående värde byggnader	1 910	1 911
Genomsnittlig nyttjandeperiod byggnader	28	

Not 12 Mark	2019	2018
Ingående värde	14	11
Årets inköp	10	-
Årets försäljning	-	-
Flyttat till byggnad	-	3
Utgående värde	24	14
Redovisat värde vid årets slut byggnader och mark	1 934	1 925

Not 13 Maskiner och inventarier	2019	2018	2018 justerad
Ingående anskaffningsvärde	2 230	2 070	2 070
Utrangering	-64	-60	-60
Årets inköp	214	264	266
Årets försäljning	-1	2	-2
Flyttat från pågående	34	-	-
Flyttat till pågående	-	-	-44
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	2 413	2 276	2 230
Ingående avskrivningar	-1 456	-1 360	-1 360
Årets avskrivningar	-216	-156	-156
Utrangeringar (återförda avskrivningar)	64	59	60
Utgående ackumulerade avskrivningar	-1 608	-1 457	-1 456
Summa utgående värde maskiner och inventarier	805	819	774
genomsnittlig nyttjandeperiod maskiner o inventarier	10		

Not 14 Konst	2019	2018	2018 justerad
Ingående värde	46	42	42
Årets inköp	2	4	4
Summa utgående värde	48	46	46
Redovisat värde vid årets slut för maskiner och inventarier, konst	853	865	820

Not 15 Pågående investeringar	2019	2018	2018 justerad
Regionfastigheter	285	108	108
Övriga förvaltningar	24	47	47
Summa pågående investeringar	309	155	155

Not 16 Finansiella anläggningstillgångar	2019	2018
Aktier och andelar		
Dala Airport	9	9
Dalaflyget AB	0	0
Älvdalens utbildningscentrum	15	15
Kommuninvest	51	51
Andelspost i LÖF	41	41
Andelskapital svenskt ambulansflyg	0	0
Dalatrafik	23	23
Tåg i Bergslagen, TiB	1	1
Transitio	1	1
Bims AB, Bims KB, Samtrafiken	0	0
Kommunernas hus	12	0
Summa aktier och andelar	153	141

Långfristiga fordringar		
Dalarnas museum 10-årigt amorteringslån	0	0
Lån Dalatrafik	100	100
Lån KSA	2	0
Summa långfristiga fordringar	102	100
Redovisat värde vid årets slut	255	241

Not 17 Förråd	2019	2018
Tandvården	3	3
Hjälpmedel	29	28
Medicinsk teknik och IT	3	3
Läkemedelsförsörjning	10	8
Regionservice	0	0
Regionfastigheter	0	0
Redovisat värde vid årets slut	45	42

Not 18 Fordringar	2019	2018
Kundfakturor	194	171
Statsbidragsfordringar	200	159
Skattefordringar inkl. moms	70	57
Övriga kortfristiga fordringar	17	3
Förutbetalda kostnader/upplupna intäkter	274	241
Redovisat värde vid årets slut	755	631

Not 19 Finansiella placeringar och likvida medel	2019	2019	2019	2018	2018	2018
<i>Pensionsportfölj</i>	<i>Anskaffningsvärde</i>	<i>Marknadsvärde</i>	<i>Orealiserat</i>	<i>Anskaffningsvärde</i>	<i>Marknadsvärde</i>	<i>Orealiserat</i>
Aktier:						
Svenska	119	145	26	85	79	-6
Globala	408	523	115	285	292	7
Summa aktier	527	668	141	370	371	1
Räntefonder	637	643	6	390	389	-1
Summa räntebärande	637	643	6	390	389	-1
Hedgefonder	31	31	0	31	29	-2
Summa alternativa	31	31	0	31	29	-2
Summa kortfristiga placeringar	1 195	1 342	147	791	790	-2

Vid värdering av pensionsmedelsportföljen tillämpas kollektiv värdering, eftersom syftet med att placera i olika instrument är att uppnå en riskspridning.

Policy	Min	Normal	Max
<i>Tillgångsslag i procent av den totala portföljens marknadsvärde</i>			
Aktier	20	50	60
Räntebärande	20	30	80
Alternativa	0	20	40

Not 20 Kassa, bank	2019	2018
Bank	267	562

Regionen har en checkkredit på 400 mnkr som ej var utnyttjad vid bokslutstillfället.

Not 21 Eget kapital	2019	2018	2018 justerad
Ingående eget kapital	59	33	33
Justering på grund av ändrad redovisningsprincip ¹	-1		
Justering på grund av rättelse av väsentligt fel, soc. avg. t o m 2017		-40	-40
Justering på grund av rättelse av väsentligt fel, sjukskrivningsmiljarden 2018	19		
Årets resultat ²	155	65	-4
Orealiserade vinster innan 2018			68
Årets förändring riskhanteringsfond	4	1	1
Utgående eget kapital	236	59	58
<i>varav</i>			
- Riskhanteringsfond	6	3	3
- Hälsoval	36	35	35
- Folktandvården	1	-5	-5
- Hjälpmedelsnämnden Dalarna	4	0	0

1) Anpassning till bokföring av placerade medel till verkligt värde.
2) Årets resultat 2018 justerat med -69 mnkr avseende realiserade förluster på placerade medel.

Not 22 Pensionsavsättning	2019	2018
Pensionssskuden är beräknad av KPA enligt den beräkningsmodell, RIPS19, som tagits fram av SKR.		
Avsättningar till pensioner		
Ingående avsättning	3 208	2 910
Pensionsutbetalningar	-66	-57
Slutbetalning FÅP	0	0
Nyintjänade pensioner inkl ÖK-SAP	241	224
Nya efterlevandepensioner	1	2
Ränte- och basbeloppsuppräknningar	92	69
Förändring av löneskatt	67	58
Förändring OPF-KL förtroendevalda fr o m 2015	2	1
Förändring Förtroendevaldas ålderspension PBF	5	0
Övrigt	4	1
Utgående avsättning	3 554	3 208
<i>Aktualiseringsgrad</i>	<i>98%</i>	<i>98%</i>
<i>Specifikation – Avsatt till pensioner:</i>		
Avgiftsbestämd ålderspension/individuell del 1998-1999	169	170
Särskild avtalspension	-	-
Förmånsbestämd ålderspension (FÅP)	2 622	2 347
Pension till efterlevande	9	10

Försäkringspremie för pension enl. pensionsavtalet PA-KL och äldre pensionsavtal	44	38
Visstidspensioner	3	3
OPF-KL förtroendevalda	2	2
Förtroendevaldas ålderspension PBF	12	12
Summa pensioner	2 860	2 581
Löneskatt	694	626
Summa avsatt till pensioner	3 554	3 208

Beräkningsgrund för pensioner framgår av avsnittet Redovisningsprinciper. Utöver avsättningarna finns också en kortfristig skuld för avgiftsbestämd ålderspension (tidigare individuell del) till de anställda, vilken framgår av not 26.

<i>Antal personer med särskild avtalspension och visstidspension</i>		
Politiker	4	1
Tjänstemän	0	0

Not 23 Övriga avsättningar	2019	2018
Stipendium Musikkonservatoriet	0	0

Not 24 Långfristiga skulder	2019	2018
Lån hos Kommuninvest	200	300
Investeringsbidrag	1	1
Förvaltade gåvor	2	3
Summa långfristiga skulder	203	304

Not 25 Avräkning Region Dalarna - Dalatrafik	2019	2018
Uppbokning har skett löpande under 2018-2019 mellan AB Dalatrafik och Region Dalarna. Avser intäkter och kostnader som ej flyttats över till RD p g a ej påskrivna avtal. Likvid regleras under q1 2020.	4	-44

Not 26 Kortfristiga skulder	2019	2018
Leverantörsskulder	658	583
Moms och punktskatter	4	-1
Personalens skatter, avgifter och löneavdrag	190	183
Komp	34	34
Löner för december	41	38
Semester- o uppehållslöner	228	227
Upplupna sociala avgifter o löneskatt	204	198
Pensionsavsättning individuell del	173	161
Förutbetalda skatteintäkter	63	56
Övriga kortfristiga skulder	52	65
Upplupna kostnader förutbetalda intäkter	139	136
Summa kortfristiga skulder	1 790	1 636

Not 27 Ansvarsförbindelser Pensioner	2019	2018
Ingående avsättning	3 723	3 863
Pensionsutbetalningar	-216	-206
Ränte- och basbeloppsuppräknningar	133	102
Aktualisering	-0.8	-3
Bromsen	-	-
Övrig post	135	-33
Summa pensionsförpliktelser	3 774	3 723
Löneskatt	916	903
Utgående ansvarsförbindelse	4 690	4 626

Ansvarsförbindelse förtroendevaldas visstidspensioner: Beloppet utgör en övre gräns om samtliga visstidsavtal skulle falla ut med pension från och med den tidpunkt då nuvarande individuella avtal löper ut 2014. I regionen finns för närvarande 7 (13 år 2010) förtroendevalda som har visstidsförordnande med rätt till visstidspension.

Visstidspensioner	4	5
Löneskatt	1	1
Summa förtroendevaldas visstidspensioner	6	6
Summa utgående ansvarsförbindelser pensioner	4 696	4 632

Not 28 Borgensåtaganden	2019	2018
Dalatrafik AB (LF § 131/92). Regionen har tecknat borgen med upp till 300 mnkr under förutsättning att resp. kommun tecknar underborgen upp till 50% av borgensåtagandet. Borgen är utnyttjad per 31 december enligt följande:	0	0
AB Transitio (LF § 149/00). Regionen har gått i borgen för Transitio för 8 000 mnkr. Tidigare utställd kommunal underborgen med regressavtal har upphört 2018. Borgensåtagande per 2019-12-31 är 262 mnkr.	262	263
Dala Airport AB (LF §88/12) Regionen har beviljat solidarisk kommunal proprieborgen på 15 mnkr. Borgen är utnyttjad per 31 december enligt följande:	10	10
Kommuninvest Region Dalarna har i april 2011 ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga 286 regioner och kommuner som per 2019-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförbindelser. Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemskommunerna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlemskommun lånar av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemskommunernas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening. Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Region Dalarnas ansvar enligt (forts.)		

ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att per 2019-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelse till 460 925 942 275 kronor och totala tillgångar till 460 364 563 304 kronor. Regionens andel av de totala förpliktelserna uppgick till 619 312 256 kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 575 529 307 kronor. Notera att det solidariska borgensåtagandet innebär ett totalansvar för verksamheten.	619	703
Summa borgensåtaganden	891	976

Not 29 Förvaltade stiftelser		2019	2018
<i>Stiftelseportfölj</i>	<i>Policy</i>	<i>Marknadsvärde</i>	<i>Marknadsvärde</i>
Aktier	40 % – 70 %	285	235
Räntor inkl. alternativa placeringar	30 % – 60 %	134	128
Likvida medel		8	8
Summa		427	371
August W Danielssons stiftelse		2	2
Summa stiftelser		429	373

Not 30 Övriga ansvarsförbindelser		2019	2018
LÖF			
Landstingens Ömsesidiga Försäkringsbolag (LÖF). Delägarna svarar som juridiska personer var för sig för bolagets förbindelser, envar till ett belopp motsvarande tio gånger den premie han har haft att erlägga under det år förlusten uppkommit.		408	382
Leasingavtal			
Alla leasingavtal redovisas som operationella. Se kommentar under avsnittet Redovisningsprinciper.			
Operationell leasing			
Årets betalda leasingavgifter		51	49
– varav fordonsleasing		38	37
<i>Kommande leasingavgifter</i>			
< 1 år		31	
1-5 år		41	
> 5 år		2	
Garantihyror			
Årets betalda garantihyror		9	9
<i>Framtida årliga förfallobelopp</i>			
– inom ett år		8	9
– senare än ett år men inom fem år		13	20
– efter fem år och framåt, senast 2025		0	2
Summa garantihyror		21	31
<i>Hyresgarantier sjukhem Leksand, Hedemora, Lima</i>			
– år 2016		0	0
– år 2017		1	1
– år 2018-2021		6	6
Summa hyresgarantier		7	7
Summa övriga ansvarsförbindelser		436	420

Noter till kassaflödesanalys

Not 31 Justering för ej likviditetspåverkande poster	2019	2018
Avskrivningar	380	359
Summa justering ej likviditetspåverkande poster	380	359

Not 32 Övriga likviditetspåverkande poster	2019	2018
Avsättningar för pensioner	346	298
Summa investeringar	346	298

Not 33 Realisationsresultat vid försäljning av anläggningstillgångar	2019	2018
Försäljning Hästberg och sjukhem Ludvika		
Vinst	0	34
Utrangeringar	-	-3
Summa försäljningar/utrangeringar	0	31

Redovisningsprinciper

Från och med 2019 regleras den kommunala redovisningen av Kommunal bokförings- och redovisningslag (LKBR). Därutöver lämnar Rådet för kommunalredovisning (RKR) rekommendationer för kommunsektorns redovisning. Vid övergången till den nya lagstiftningen förändrades redovisningsprinciperna i och med att placeringsmedel värderas till verkligt värde på balansdagen.

Regionen följer generellt Rådet för kommunal redovisnings (RKR) utgivna rekommendationer. I de fall regionen avviker från rekommendationerna anges detta samt skäl för avvikelsen.

Regionen iakttar de grundläggande redovisningsprinciper som anges i LKBR 4§.

Skuld till personalen

Regionens skuld till personalen; semesterlön, övertid, jour och beredskap samt lön för december som utbetalas i januari 2020 redovisas i löneläget per 31 december som kortfristiga skulder.

Jämförelsestörande poster

I årsbokslutet återfinns jämförelsestörande poster. För att öka jämförbarheten ska upplysningar lämnas om resultateffekten av händelser eller transaktioner, som inte är extraordinära, men som är viktiga att uppmärksamma vid analyser samt jämförelser mellan perioder och mellan olika regioner.

Redovisning av skatteintäkter

Region Dalarna följer Rådet för kommunal redovisnings rekommendation nr 2 (R2 Intäkter) om redovisning av skatteintäkter.

Enligt rekommendationen ska den prognos på skatteavräkningen som Sveriges Kommuner och Regioner publicerar i december under räkenskapsåret användas vid beräkning och periodisering av årets skatteintäkt.

Regionen har i enlighet med rekommendationen använt den prognos på skatteavräkningen som SKR publicerade i december 2019. Differensen mellan den slutliga taxeringen 2019 avseende 2018 års inkomster och den redovisade skatteintäkten i bokslutet 2018, har redovisats som justeringspost.

Pensioner

Enligt LKBR (5 kap, 4§) ska pensionsskulden redovisas enligt blandmodellen, vilket innebär att pensioner som intjänats före 1998 inte tas upp som skuld eller avsättning i balansräkningen utan redovisas som en ansvarsförbindelse. Utbetalningar av pensioner som intjänats före 1998 redovisas som kostnader i resultaträkningen. Pensionsförmåner intjänade från och med 1998 redovisas som en avsättning i balansräkningen under avsättningar. Den årliga förändringen av pensionsavsättningen redovisas bland verksamhetens kostnader i resultaträkningen.

De förtroendevaldas visstidspensioner och ålderspensioner enligt PBF redovisas som ansvarsförbindelse, not 26. De förtroendevaldas pensioner enligt det nya avtalet OPF-KL redovisas som en pensionsavsättning i balansräkningen, not 21.

Den pensionsavgift som placeras av de anställda redovisas som kortfristig skuld i balansräkningen och betalas ut till pensionsförvaltare i mars året efter intjänandeåret. Pensionsavgiften uppgår fr om 2010 till 4,5 procent av pensionsgrundande lön för flertalet av de anställda.

I enlighet med gällande rekommendation redovisas särskild löneskatt, 24,26 procent, på pensionskostnaderna.

Beräkning av pensionsskulden har gjorts av KPA enligt RIPS 17.; "Riktlinjer för beräkning av pensionsskuld" som tagits fram av SKR.

Leasing

Finansiell leasing skall enligt RKR:s rekommendation 5 (R5 Leasing) redovisas som anläggningstillgång och skulden till leasegivaren redovisas i balansräkningen. Regionen avviker från denna rekommendation och redovisar samtliga leasingavtal som operationella.

Anläggningstillgångar

Anläggningstillgångar upptas till anskaffningsvärdet med tillägg för värdehöjande investeringar och avdrag för eventuella investeringsbidrag och ackumulerade avskrivningar. För att klassificeras som

anläggningstillgång ska tillgången enligt huvudregeln ha en nyttjandeperiod på minst tre år och ett anskaffningsvärde på minst ett prisbasbelopp eller när det gäller immateriella tillgångar, ett anskaffningsvärde på minst 20 prisbasbelopp. Prisbasbeloppet 2019 var 46 500 kr.

Den beräknade nyttjandetiden utgör grunden för bedömning av avskrivningstidens längd. Planliga avskrivningar görs från den tidpunkt anläggningstillgången tas i bruk. Komponentavskrivning används för investeringar i byggnader samt andra väsentliga anläggningar i enlighet med RKR 4 (R4 Materiella anläggningstillgångar). Detta innebär att fastighetsinvesteringar delas upp i ett antal komponenter med olika avskrivningstider. Sedan 2002 har differentierade avskrivningar använts för fastighetsinvesteringar.

Tillgångar	Avskrivningstid, antal år
Immateriella tillgångar	3, 5, 7
Byggnader med komponentavskrivning	
– Markanläggning	40
– Stomme	40
– Stomkomplettering	30
– Rumskomplettering	15-20
– Installationer såsom el, rör, luft, hiss	20
– Styr- och övervakning, data, IT	10
– Funktionsanpassning, aktuell hyrestid	3-20
Mark	Ingen avskrivning
Inventarier i annans fastighet	2-30
IT	3, 4, 5, 10
Medicintekniskt infosystem	3, 7
Energiinvesteringar	3, 7, 10, 15, 20, 25, 30, 40
Bilar och transportmedel	5, 7, 10, 20
Medicintekniska produkter	3, 5, 7, 10
Konst	Ingen avskrivning
Övriga maskiner och inventarier	3, 5, 7, 10

Tabell 22 Avskrivningstider

Värdering av placeringsmedel

Från och med 2019 värderas placeringsmedel till verkligt värde på balansdagen i enlighet med LKBR.

Sammanställd redovisning

I och med förvärvet av AB Dalatrafik omfattas Region Dalarna omsättningsmässigt av kraven på sammanställd redovisning enligt RKR 8.2. Enligt rekommendationen kan företag som förvärvats i syfte att avyttras undantas. Ingen sammanställd redovisning sker därför, med anledning av att AB Dalatrafik avyttras under 2020.

Uppgifter om koncernåtaganden samt koncernföretagens och -stiftelsernas ekonomi redovisas i förvaltningsberättelsen under avsnittet "Bolag, stiftelser, kommunalförbund, gemensamma nämnder, övriga åtaganden".

Särredovisning

Särredovisningen av tandvårdsförvaltningens uppdrag för räkenskapsåret 2019 redovisas i tandvårdsnämnden den 8 maj 2020. Därefter finns handlingarna tillgängliga på Tandvårdsförvaltningen.

Drift- och investeringsredovisning

Driftredovisning

(mnkr)	Intäkter		Kostnader		Avskrivningar		Nettokostnader			
	Utfall 2019	Utfall 2018	Utfall 2019	Utfall 2018	Utfall 2019	Utfall 2018	Utfall 2019	Budget 2019	Budget-avvikelse	Utfall 2018
Styrelse/nämnd										
Hälsa- och sjukvård/ Hälsa- och sjukvårdsnämnden	2 294	2 167	-8 449	-8 126			-6 155	-6 125	-30	-5 959
Central förvaltning, Hälsöval/ Regionstyrelsen	175	158	-1 586	-1 504			-1 411	-1 411	0	-1 346
Central Förvaltning, övrig/ Regionstyrelsen	580	515	-892	-830			-312	-312	0	-315
Hörsel och syn RD/ Hälsa- och sjukvårdsnämnd	26	25	-85	-86			-59	-60	1	-61
Finansförvaltning/ Regionstyrelsen ¹	429	302	-896	-777			-467	-407	-60	-475
Fastighetsnämnden	556	579	-509	-506			47	24	23	73
Service-nämnden	361	345	-349	-334			12	10	2	11
Kultur och bildningsnämnden	115	115	-277	-270			-162	-159	-3	-155
Tandvårdsnämnden	181	169	-417	-416			-236	-239	3	-247
Kollektivtrafiknämnden	423	410	-1 031	-991			-608	-597	-11	-581
Patientnämnden	0	0	-6	-5			-6	-6	0	-5
Revision	0	0	-7	-6			-7	-7	0	-6
Gemensam nämnd Hjälpmedel Dalarna	160	149	-160	-152			0	-3	3	-3
Regional utvecklingsnämnd	37	-	-63	-			-26	-29	3	-
Gemensam nämnd för kost- samverkan	34	35	-34	-35			0	0	0	0
<i>Justering av finansiella poster</i>	-	1					-			1
Justering av poster som inte in- går i "Verksamhetens intäkter" och "Verksamhetens kostna- der" i resultaträkningen.	-3 275	-3 075	3 655	3 434						
Avskrivningar i resultaträk- ningen					-380	-359				
Summa enligt Resultaträkning	2 096	1 895	-11 106	-10 604	-380	-359	-9 390	-9 321	-69	-9 068

1) Riktade statsbidrag har i finansplanen budgeterats under utjämnings- och statsbidrag. I denna driftredovisning är medlen (227 mnkr) flyttade till budget för "Finansförvaltning/Regionstyrelsen".

Tabell 23 Driftredovisning

(mnkr)	Intäkter		Kostnader		Nettokostnader			
	Utfall 2019	Utfall 2018	Utfall 2019	Utfall 2018	Utfall 2019	Budget 2019	Budget-avvikelse	Utfall 2018
Division								
Medicin	309	745	-2 678	-2 721	-2 369	-2 371	2	-1 976
Kirurgi	368	1 231	-2 440	-3 947	-2 072	-2 035	-37	-2 716
Psykiatri	225	242	-1 000	-1 026	-775	-782	7	-784
Primärvård	1 475	1 410	-1 544	-1 461	-69	-42	-27	-51
HS gemensamt	87	90	-556	-522	-469	-488	19	-432
Medicinsk service	518	-	-919	-	-401	-407	6	-
Justering av förvaltningsinterna poster	-688	-1 551	688	1 551				
Summa	2 294	2 167	-8 449	-8 126	-6 155	-6 125	-30	-5 959

Tabell 24 Driftredovisning hälsa- och sjukvård

Verksamheternas ekonomi

Verksamheternas nettokostnader är 69 mnkr högre än budgeterat. De största negativa budgetavvikelserna finns inom finansförvaltningen (-60 mnkr) hälso- och sjukvårdsförvaltningen (-30 mnkr) samt kollektivtrafikförvaltningen (-11 mnkr).

Finansförvaltningen, drift

Resultatet på finansförvaltningen är 60 mnkr sämre än budgeterat. De främsta bidragande orsakerna till detta är att mer av de riktade statsbidragen fördelats ut till verksamheterna jämfört med vad som planerades i budget. Avvikelsen är -24 mnkr. Kostnaderna för pensioner är väsentligt högre än vad som budgeterats, -48 mnkr. I övrigt avviker de interna räntorna med +13 mnkr mot budget.

Hälso- och sjukvården

Resultatet för Hälso- och sjukvårdsförvaltningen är minus 30 mnkr, budgeterat resultat var 0 mnkr. Nettokostnadsutvecklingen i hälso- och sjukvården 2019 är 196 mnkr (3,3 procent).

Division medicins resultat är 2 mnkr, budgeterat resultat för året var 0 mnkr. Intäkterna är 30 mnkr högre än budgeterat, beroende främst på ökade intäkter för försäkringslösning gällande högspecialiserad vård samt statsbidrag för kortare köer. Ett stort antal vakanta sjuksköterske- och läkartjänster har lett till att personalkostnaderna är 18 mnkr lägre än vad som budgeterats. Av samma orsak har behovet av inhyrd personal varit större, vilket medfört kostnader på 16 mnkr mer än budgeterat. Kostnader för köpt vård har ökat jämfört både med budget och med föregående år. Läkemedelskostnaderna är 30 mnkr lägre än budgeterat, främst beroende på att vissa nya läkemedel inte använts i den utsträckning som det planerats för.

Division kirurgi har ett resultat på -38 mnkr vid utgången av 2019, att jämföra mot det budgeterade nollresultatet. Både intäkter och kostnader avviker kraftigt mot budget. Intäkterna är 66 mnkr högre än budget, varav 52 mnkr avser statsbidragsintäkter från Kömiljarden. På kostnadssidan är personalkostnaderna 9 mnkr högre än budget och kostnaderna för inhyrd personal 11 mnkr högre än budgeterat. Därutöver har divisionen en ingående obalans som kräver kraftfulla åtgärder för att komma tillrätta med. Kontinuerliga uppföljningar sker av pågående

åtgärder både i divisionens ledningsgrupp och månatligen med respektive verksamhet.

Division psykiatri har ett resultat som är 8 mnkr, budget var satt till 0 mnkr. Intäkterna är 33 mnkr högre än budgeterat, där störst avvikelse finns på statsbidragsintäkter och intäkter från vårdförsäljning. Personalkostnaderna är 16 mnkr lägre än budgeterat, beroende på vakanser gällande sjuksköterskor. Kostnaderna för inhyrd personal har minskat jämfört med föregående år men är dock 20 mnkr högre än vad som budgeterats.

Division primärvård har ett resultat på 15 mnkr, vilket är 27 mnkr lägre än budgeterat resultat på 42 mnkr. Intäkterna är 27 mnkr högre än budget beroende på ökade statsbidragsintäkter. Personalkostnaderna är något högre än budgeterat och kostnaderna för inhyrd personal är 15 mnkr högre än budgeterat. Nya riktlinjer för behandling av typ 2 diabetes som kom 2017 har medfört en snabbt ökande läkemedelskostnad, som avviker med totalt 13 mnkr mot budget.

Division medicinsk service har ett positivt resultat på 6 mnkr, det budgeterade resultatet var 0 mnkr. Divisionen har haft ökade intäkter på 15 mnkr jämfört med budget, beroende framförallt på ökade intäkter för sålda tjänster på laboratoriemedicin och patologen. Kostnaderna avviker med 9 mnkr mot budget vilket främst beror på att ambulanssjukvården inte lyckats sänka sina kostnader enligt budget. Personalkostnaderna på divisionen är lägre än vad som budgeterats för året beroende på vakanser, där en stor del av dessa återfinns på bild- och funktionsmedicin. Som en följd av detta har kostnaderna för inhyrd personal ökat jämfört med budget. Totalt för divisionen avviker personalkostnaderna med +21 mnkr mot budget och kostnaderna för inhyrd personal med -17 mnkr.

Division Hälso- och sjukvård gemensamt har ett resultat på -23 mnkr, vilket är 19 mnkr bättre än budget. Den budgeterade obalansen på divisionen avser utbildningsläkare med 20 mnkr och ingående obalans för ofinansierad verksamhet i övriga divisioner med 22 mnkr. Den positiva avvikelsen jämfört med budget beror på intäkter för varaktig vård för nyanlända som redovisas på divisionen och som används till finansiering av asyl- och migranthälsan

samt kris- och traumaenheten, med ett överskott på 21 mnkr 2019.

Central förvaltning

Resultatet på central förvaltning är 0 mnkr i enlighet med budget. MiT ersätts sedan tidigare enligt en modell som inte följt kostnadsökningen, därför har medel från finansförvaltningen skjutits till där.

Regionfastigheter

Resultatet är 47 mnkr, vilket är 23 mnkr bättre än budget. Överskottet gentemot budget beror främst på att avskrivningar och räntor är lägre på grund av senareläggning av projekt under 2018 och 2019.

Regionservice och Kostsamverkan Mora

Resultatet för Regionservice uppgår till 12 mnkr, vilket är 2 mnkr bättre än det budgeterade avkastningskravet på 10 mnkr. Avvikelser mot budget finns avseende fastighetsdrift, där både interna intäkter och kostnader är högre. Orsaken till det positiva resultatet är främst överskott på personalkostnader beroende på att vakanser och korttidsfrånvaro som inte ersatts fullt ut. Även avskrivningar visar ett överskott jämfört med budget och det beror främst på förseningar kopplat till investeringar.

Det ekonomiska resultatet för Nämnden för kostsamverkan uppgår till -0,4 mnkr för år 2019. Av det totala underskottet härrör 0,6 mnkr till Restaurang LaRätt. I samband med bokslut fördelas nämndens över- eller underskott mellan parterna i enlighet avtalad prissättnings- och kostnadsfördelningsmodell. Fördelningen av underskottet 2019 blev 0,2 mnkr för Mora Kommun och knappt 0,2 mnkr för Region Dalarna.

Kultur och bildning

Resultatet för Kultur och bildning är -3 mnkr, budget för året var 0. Folkhögskolornas sammanlagda resultat är -3 mnkr vilket förklaras av minskade statsbidragsintäkter. Även musikkonservatoriet har ett negativt resultat motsvarande -2 mnkr. Kulturbasiteterna och mentalvårdsmuseets resultat är 1 mnkr. Höstens utlysning av projektstöd ställdes in, vilket innebar ett överskott på nästan 2 mnkr.

Tandvårdsförvaltning

Tandvårdsförvaltningen har ett överskott på 10 mnkr vilket är 3 mnkr bättre än avkastningskravet på 7 mnkr. Att avkastningskravet kan nås beror dels på statsbidragsintäkter för specialistutbildning av tandläkare. Full ersättning har också erhållits för 20-23-åringar inom specialisttandvården, i och med att de nu ingår i den avgiftsfria tandvården. Fortfarande finns vakanser inom allmäntandvården vilket medför mindre tid att erbjuda till vuxna patienter. Det påverkar intäkterna negativt.

Hjälpmedelsförvaltningarna

Hörsel och syn Region Dalarna som finns under Hälso- och sjukvårdsnämnden har ett resultat som uppgår till 1 mnkr, budgeterat för året var 0. Förvaltningen har haft högre intäkter av statsbidrag och lägre personalkostnader på grund av vakanser. Efterfrågan på hjälpmedel och tolktjänster har varit större och har medfört ökade kostnader.

Den gemensamma nämnden, Hjälpmedelsnämnden Dalarna, samverkar kring hjälpmedelsverksamheten för de verksamheter som omfattas av kommunernas och Region Dalarnas ansvar enligt hälso- och sjukvårdslagen. Region Dalarna är värdkommun och Hjälpmedelsnämnden ingår i Region Dalarnas organisation. Det årliga resultatet som uppstår ska fördelas mellan kommunerna och regionen i proportion till nyttjandet av hjälpmedel. Resultatet 2019 är drygt 3 mnkr. Ett beslut har tagits i nämnden om att behålla överskottet och avsätta det för strategisk verksamhetsutveckling i samband med lokalförändringsprocessen i syfte att effektivisera verksamheten. Förvaltningen är i en omfattande lokalförändringsprocess med en totalevakuering som följd, vilken ska ske under 2020. Hjälpmedelskostnaderna har under 2019 ökat med nära 5 mnkr vilket delvis kan förklaras av nytt sortiment och högre priser. Rekonditioneringen har haft vakanser under året vilket har inneburit mer nyinköp. Även en förändrad demografi i samhället spelar in. Intäktsökningar avseende sålda varor och hyror överstiger kostnadsökningen på hjälpmedel och är orsaken till det positiva resultatet.

Kollektivtrafikförvaltningen

Resultatet för kollektivtrafikförvaltningen är -11 mnkr. Största avvikelserna finns inom linjetrafik och skoltrafik och beror, förutom på förändringar i trafikutförandet på ökning av de avtalade indexkostnaderna. De två leverantörerna har olika avtalade indexnivåer. Dessa nivåer förändras bl.a. beroende på räntenivå, bränslekostnad, arbetskostnadsutveckling och prisutveckling. Jämfört med 2018 har utvecklingen blivit 3,8 procent respektive 6,2 procent. Dessa justeras varje kvartal. Av de totala kostnaderna från trafikföretagen är 12 procent indexkostnader, som har en utveckling som inte följs av motsvarande intäktsökningar eller kostnadsminskningar.

Regional utvecklingsförvaltning

Förvaltningen är ny i Region Dalarna sedan regionbildningen 1/1 2019. Resultatet är 4 mnkr att jämföra med budgeterat nollresultat. Största avvikelserna finns på personalkostnader som är lägre på grund av vakanser. Vid regionaliseringen valde ett antal medarbetare att sluta sin anställning och det har tagit tid att rekrytera ny personal.

Investeringsredovisning

Färdigställda investeringar	Utgifter sedan projektets start			Varav: årets investeringar		
	Beslut	Ack utfall	Avvikelse	Budget	Utfall	Avvikelse
Fastighetsinvesteringar	104	111	-7	90	111	-21
– varav: köp Tallen	50	50	0	50	50	0
– varav: köp Myntgatan	14	14	0	0	14	-14
IT-investeringar	130	132	-2	123	99	24
– varav: Windows 10	36	25	11	16	10	6
– varav: R7 e-arkiv	6	13	-6	1	1	-1
– varav: Hyr PC 2019	21	25	-4	21	25	-4
– varav: Central lagring	16	15	1	16	15	1
– varav: Byte av accesswitchar	7	7	0	7	7	0
Hälso- och sjukvård	123	60	63	123	60	63
– varav: Ventilatorer	7	6	1	7	6	1
– varav: Datortomograf Avesta	6	5	1	6	5	1
Tandvård	9	4	5	9	4	5
Hörsel och syn Region Dalarna	2	2	0	2	2	0
Gemensam nämnd Hjälpmedel Dalarna	34	36	-2	34	36	-2
Regionservice	10	9	1	9	9	0
Gemensam nämnd kostsamverkan	0	0	0	0	0	0
Kultur- och bildning	1	1	0	1	1	0
Kultur- och bildning, konst	4	4	0	4	3	1
Central förvaltning	4	4	0	4		4
Kollektivtrafik	3	3	0	3	0	3
Summa färdigställda investeringar	424	366	58	402	324	78
Pågående investeringar						
Fastighetsinvesteringar	1 894	269	1 625	322	226	96
– varav: Medicinkliniken Falu lasarett	122	94	28	67	73	-6
– varav: Anpassningar Tallen (Dalarnas museum)	13	12	1	5	12	-7
– varav: Vårdcentral, Rehabilitering mm Mora lasarett	435	25	410	69	19	50
– varav: Psykiatri Ludvika lasarett	30	28	2	5	25	-20
– varav: Medicinmottagning Ludvika lasarett	32	28	4	21	25	-4
– varav: Ny entré Avesta lasarett	30	15	15	18	13	5
IT-investeringar	20	22	-2	4	8	-4
– varav: Dataskyddsförordning (GDPR)	14	10	4	4	3	1
– varav: Framtidens vårdinformationssystem (FVIS)	6	11	-5	0	4	-4
Tandvård	3	1	2	3	1	2
Regionservice	1	1	0	1	1	0
Summa pågående investeringar	1 918	293	1 625	330	236	94
Summa investeringar	2 342	659	1 683	732	560	172

Tabell 25 Investeringsredovisning

Under 2019 uppgick investeringarna i regionen till 560 mnkr vilket innebär en genomförandegrad på 77 procent av budget. Regionfastigheters investeringsplan håller historiskt höga investeringsvolymerna. Det beror huvudsakligen

på att fastighetsbeståndet är åldrat, snabb medicinteknisk utveckling samt ökade samhällskrav avseende fastigheternas robusthet. Utfallet för fastighetsinvesteringar uppgick 2019 till 337 mnkr, vilket kan jämföras med utfallet 2018 som var 164 mnkr.

Not till drift- och investeringsredovisning

Upplysning om tillämpade internredovisningsprinciper

Driftredovisningen innehåller, till skillnad från resultaträkningen, även regioninterna poster. Det innebär att interna transaktioner, såsom köp och försäljning mellan nämnder och verksamheter ingår i driftredovisningen. Undantaget är fördelningen av regionbidraget till nämnderna/förvaltningarna från finansförvaltningen som inte ingår i driftredovisningen.

Omvänt finns det poster i resultaträkningen som inte ingår i driftredovisningen. Dessa är:

- Skatteintäkter
- Generella statsbidrag och utjämning
- Finansiella intäkter och kostnader

Intäkter och kostnader som fördelas med interdebitering:

- Hälsovalsersättning, Hälsovalsenheten, Central förvaltning fördelar intäkter till division Primärvård, Hälso- och sjukvårdsförvaltningen enligt hälsovalsavtalet.
- Riktade statsbidrag, rekvireras av verksamheten från Finansförvaltningen.
- Hyreskostnader, debiteras av Regionfastigheter.
- Servicekostnader, debiteras av Regionservice:
 - Kost – patientmåltider café/butik och restaurangverksamhet
 - Lokalvård främst anpassat för komplexa verksamheter inom hälso- och sjukvården
 - Transporter i form av transport- och vaktmästertjänster, yttre skötsel m m.
 - Fastighetsdrift – drift och underhåll av fastigheterna
 - Boende – tillfälligt boende för personal och elever
 - Fredriksbergstvädden – försörjer Region Dalarna med textilier och ren tvätt
- Kostnader för IT, debiteras av Medicinsk teknik och IT på Central förvaltning.
- Sjukresor, debiteras av Kollektivtrafikförvaltningen till främst Hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

- Hjälpmedelskostnader, hyra och kostnader debiteras av Hjälpmedel Dalarna.

Poster som kalkylmässigt simuleras i driftredovisningen är:

- Personalomkostnader, i form av arbetsgivaravgifter, avtalspension och löneskatt. Dessa kalkyleras schablonmässigt till att uppgå till 45,80 procent av lönekostnaden.
- Kapitalkostnader, i form av avskrivningar och ränta på bundet kapital. Kapitalkostnaderna beräknas enligt rak nominell metod, vilket innebär att kostnaden består av linjär avskrivning på anläggningstillgångarnas avskrivningsbara värde och ränta på tillgångarnas bokförda restvärde.

Region Dalarna följer förslaget från SKR avseende internränta för beräkning av kapitalkostnader (undantaget fastigheter) för aktiverade investeringar. Den föreslagna internräntan återspeglar sektorns genomsnittliga lånekostnad. Internräntan år 2019 var satt till 1,5 procent. För fastigheter 1,8 procent. För information om avskrivningstider: se Redovisningsprinciper.

Drift- och investeringsredovisningens samband med resultaträkningen och kassaflödesanalysens poster

- Summan av kolumnerna i driftredovisningen motsvarar följande rader i resultaträkningen.

Kolumn i driftredovisning	Rad i resultaträkning
Intäkter	Verksamhetens intäkter
Kostnader	Verksamhetens kostnader
Avskrivningar	Avskrivningar
Nettokostnader	Verksamhetens nettokostnad

Tabell 26 Samband drift- och investeringsredovisning/resultaträkning

- Summan av kolumnen "Varav: årets investeringar"/"Utfall" överensstämmer med raden "Investeringsverksamhet"/"Investeringar" i kassaflödesanalysen.

Revisionsberättelse 2019

Revisionsberättelsens upprättande

Vi, av fullmäktige utsedda revisorer, har granskat den verksamhet som bedrivits i samtliga styrelser och nämnder. Granskningen har också avsett de gemensamma nämnder i vilka regionen ingår.

All granskning har utförts enligt kommunallagen, god revisionsd i kommunal verksamhet och regionens revisionsreglemente. Granskningarna har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning.

Revisorernas ansvar är att granska om verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt, att den interna kontrollen är tillräcklig, att räkenskaperna är rättvisande samt att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål fullmäktige uppställt.

Revisorernas bedömning

Regionens årsredovisning, resultat, interna kontroll och målpuppfyllnad

Regionens resultat uppgår för år 2019 till 155 miljon kronor. Av resultatet utgör dock 148 miljoner kronor effekten av en nationell regelförändring avseende värdering av finansiella tillgångar. Resultatet, exklusive konsekvenserna av regelförändringen, uppgår till 7 miljoner kronor, vilket är 93 miljoner kronor sämre än budgeterat. Resultatet har också påverkat positivt genom att regionen erhållit 157 miljoner kronor mer än budgeterat i riktade statsbidrag.

Resultatet enligt årsredovisningen innebär att de av fullmäktige fastställda finansiella målen avseende årets resultat samt andel av nämnderna som bedriver verksamhet inom angivna budgetramar inte uppnås. Enbart målen om avsättningar till pensionskulden nås.

Räkenskaperna är, så vitt vi kan bedöma, i allt väsentligt, rättvisande och upprättade i enlighet med lag om kommunal bokföring och redovisning samt i enlighet med god redovisningssed. Kvaliteten på analysunderlag e t c har delvis återställts i jämförelse med delårsrapporten.

Uppföljning och redovisning av verksamhetsmässiga mål i årsredovisningen är, trots att åtgärder vidtagits, fortfarande behäftad med stora brister. Mot bakgrund av bristerna kan vi inte uttala oss om målpuppfyllelsen.

Vi bedömer att styrelser och nämnders interna kontroll, undantaget vad som sägs om uppföljningen av fastställda mål samt i redovisningen nämndvis nedan, i huvudsak är tillfredställande.

Regionstyrelsen

Regionstyrelsen ansvarar för styrning och ledning av verksamheten. Styrelsens underskott för 2019 uppgår till 60 miljoner kronor.

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Hälso- och sjukvårdsnämnden ansvarar för den hälso- och sjukvård som bedrivs i regionens regi. Underskotten inom nämndens har under 2019 uppgått till 29 miljoner kronor vilket är en reduktion av underskottet i jämförelse med år 2018.

Den hälso- och sjukvård som befolkningen bör kunna räkna med som ett samhälleligt åtagande har, utifrån rådande förutsättningar, skötts på ett i huvudsak ändamålsenligt sätt.

Kollektivtrafiknämnden

Kollektivtrafiknämnden uppvisar ett underskott på 11 miljoner kronor. En granskning har uppdagat allvarliga brister avseende bl a hanteringen av det datasystem som genererar underlag för betalning av den särskilda kollektivtrafiken. Bristerna är av den omfattningen att de med stor sannolikhet vållat regionen ekonomisk skada. Då dels bristerna inte bedöms ha kunnat upptäckas med en skälig intern kontroll, dels att kännedom om delar av bristerna kan ha undanhållits nämndens ledamöter, dels att nämnden omgående, efter misstankar om brister, vidtagit adekvata åtgärder för att utreda bristerna och reducera uppkommen skada ser vi inte skäl att rikta annat än begränsad kritik mot nämnden.

Varuförsörjningsnämnden

Varuförsörjningsnämnden är gemensam för regionerna Dalarna, Örebro, Västmanland, Sörmland och

Uppsala. Under 2019 har nämnden bl a ansvarat för genomförande av upphandlat byte av tredjepartsleverantör avseende förbrukningsmaterial. Den nya leverantören har haft omfattande problem med att leverera beställt material. Av den granskning som gjorts av Varuförsörjningsnämnden framgår att nämnden inte tagit fram någon införandeplan samtidigt som riskbedömningarna varit otillräckliga, aktiviteterna för att reducera riskerna i vissa fall saknat relevans och kärnverksamheternas behov inte beaktats. Den informationen som lämnades kring leverantörshytet var, mot denna bakgrund, inte heller välgrundad. Nämnden har därmed på ett allvarligt sätt brustit i sin styrning, ledning och interna kontroll vilket medfört allvarliga verksamhetsskador för bl a hälso- och sjukvården och ekonomisk skada för regionen. Vi avstyrker därför att varuförsörjningsnämnden beviljas ansvarsfrihet.

Övriga nämnder och styrelser

Övriga styrelser och nämnder, liksom övriga gemensamma nämnder i vilka regionen ingår har bedrivit sina respektive verksamheter på ett i huvudsak ändamålsenligt sätt.

Revisorernas ställningstagande

Vi avstyrker att varuförsörjningsnämnden beviljas ansvarsfrihet.

Vi tillstyrker att styrelsen, övriga nämnder och gemensamma nämnder samt de enskilda ledamöterna i dessa beviljas ansvarsfrihet av fullmäktige.

Vi tillstyrker också att regionens årsredovisning godkänns av fullmäktige.

Falun 2020-04-07

Sören Bertilsson

Jan Wiklund

Birgitta Örjas

Lena Reyier

Torbjörn Roos

Bilaga

– Revisorernas redogörelse till regionfullmäktige över 2019 års revision

Till revisionsberättelsen hör också följande bifogade gransknings-PM med tillhörande rapporter:

- Uppföljningsgranskning av barn- och ungdomspsykiatri
- Uppföljningsgranskning av rätten till fast vårdkontakt
- Granskning av brandskyddsarbetet
- Granskning av rådgivning och stöd till patienten kring vårdgaranti
- Granskning av regionens arbete med kompetensförsörjning av specialist-sjuksköterskor
- Granskning av vårdkedjan för personer med psykisk funktionsnedsättning
- Granskning av förskjutning av vård från slutenvård till primärvård
- Granskning av ändamålsenligheten i regionens centrala stödfunktioner

- Granskning av avtalskontroll i kollektivtrafiken
- Granskning av regionens kostnadsutveckling
- Granskning av ägarstyrningen av Tåg i Bergslagen AB
- Granskning av säkerhet och avbrottskydd i regionens telefoni
- Förstudie om regional utveckling och regionala utvecklingsnämndens uppdrag
- Förstudie kollektivtrafikförvaltningen (misstänkta oegentligheter)
- Granskning av intern kontroll 2019
- Granskning av delårsrapport
- Granskning av årsredovisning
- Granskning av varuförsörjningsnämnden (Utförd av Region Uppsala)

Tabellförteckning

Tabell 1	Översikt över verksamhetens utveckling 2015-2019	7
Figur 1	Region Dalarnas organisation	9
Tabell 2	Risker	11
Tabell 3	Pensionsportfölj	14
Tabell 4	Återlån av pensionsmedel	14
Tabell 5	Vårdgarantiuppfyllelse (lag)	20
Tabell 6	Måluppfyllelse finansiella mål och nyckeltal	25
Diagram 1	Intäkter	26
Diagram 2	Verksamhetens intäkter	26
Diagram 3	Kostnader	28
Diagram 4	Skatte-, statsbidrags- och nettokostnadsutveckling	29
Tabell 7	Resultat av granskade processer/moment	32
Tabell 8	Balanskravsutredning	33
Tabell 9	Faktiska årsarbetare	35
Diagram 5	Årsarbetare/faktiska årsarbetare	36
Tabell 10	Faktiska årsarbetare	36
Tabell 11	Arbetade timmar	36
Diagram 6	Arbetade timmar	36
Tabell 12	Arbetad tid, förändring 2018-2019	37
Tabell 13	Personalomsättning per kategori 2018-2019	37
Tabell 14	Lönekostnader och kostnader för inhyrd personal	37
Diagram 7	Personalomsättning per förvaltning	37
Tabell 15	Kompskuld (innestående kompensation)	38
Tabell 16	Sjukfrånvaro	38
Diagram 8	Total sjukfrånvaro per förvaltning	38
Tabell 17	Sjukfrånvaro ålder/kön	39
Tabell 18	Förväntad utveckling	40
Tabell 19	Resultaträkning	42
Tabell 20	Balansräkning	43
Tabell 21	Kassaflödesanalys	44
Tabell 22	Avskrivningstider	53
Tabell 23	Driftredovisning	54
Tabell 24	Driftredovisning hälso- och sjukvård	54
Tabell 25	Investeringsredovisning	58
Tabell 26	Samband drift- och investeringsredovisning/ resultaträkning	59

Ekonomisk ordlista

Anläggningstillgångar är immateriella, materiella och finansiella tillgångar som är avsedda för stadigvarande innehav.

Avskrivning enligt plan är den successivt fördelade totalutgiften för en anläggningstillgång. Kostnaden fördelas över det antal år som tillgången används i verksamheten.

Avsättningar är förpliktelser som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias.

Balansräkning (BR) är en sammanställning av tillgångar, eget kapital, avsättningar och skulder på balansdagen (= redovisningsperiodens sista dag, för Region Dalarnas del den 31/12).

Bruttokostnader är verksamhetens kostnader plus avskrivningar.

Driftkostnadsandel är verksamhetens nettokostnader och finansnetto i procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Under 100 procent innebär att regionen har en positiv balans mellan löpande kostnader och intäkter.

Eget kapital är nettoförmögenheten det vill säga skillnaden mellan tillgångar och skulder enligt balansräkningen.

Eliminering görs av interna mellanhavanden vid summering av ekonomiska data för flera enheter för att undvika "upplåsta värden". I årsredovisningens balansräkning och resultaträkning elimineras alla interna poster.

Finansnetto är skillnaden mellan posterna finansiella intäkter och finansiella kostnader i resultaträkningen.

Intern ränta är den interna kostnad som påförs verksamheterna för de investeringar som görs. Den interna räntan beräknas på anläggningstillgångarnas bokförda värde.

Jämförelsestörande poster har inte direkt med regionens normala verksamhet att göra eller är av engångskaraktär. Där en redovisning tillsammans med övriga poster i resultaträkningen ger en jämförelsestörande påverkan som gör det svårare att bedöma utvecklingen av den normala verksamheten för en utomstående betraktare. Detta gäller till exempel nedskrivningar, omstrukturering av verksamheter, ändringar i uppskattningar och bedömningar, valutakursförändringar, försäljning av anläggningstillgångar, rättelser av fel i tidigare års räkenskaper.

Kassaflödesanalys visar kassaflöde från verksamheten inklusive förändring av rörelsekapitalet, kassaflöde från investeringsverksamheten samt finansiering. Summan av dessa komponenter utgör förändringen av likvida medel.

Kassalikviditet är omsättningstillgångar exklusive förråd dividerat med kortfristiga skulder.

Kortfristiga fordringar och skulder förfaller till betalning inom ett år från balansdagen.

Långfristiga fordringar och skulder förfaller till betalning senare än ett år efter balansdagen.

Nettokostnader är verksamhetens intäkter, verksamhetens kostnader och avskrivningar.

Omsättningstillgångar är tillgångar som inte är anläggningstillgångar; förråd, kortfristiga fordringar, kortfristiga placeringar och likvida medel.

Personalmått

Antal anställda definieras som antalet personer, vilka innehar en anställning med månadslön.

Antal årsarbetare beräknas som antal anställda x anställningens sysselsättningsgrad. Eventuella tjänstledigheter är ej avdragna.

Arbetad tid; antal arbetade timmar för alla anställda. Inhyrd personals arbetade tid ingår delvis så kallade arvodesanställda.

Helårsekivalent; en helårsekivalent är lika med 1 700 arbetade timmar.

Sysselsättningsgrad är faktisk veckoarbetstid i förhållande till heltidsarbetstid per vecka.

Rörelsekapital är omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder eller skillnaden mellan tillförda och använda medel.

Självfinansieringsgrad av investeringar; självfinansieringsgraden mäter hur stor del av investeringarna som finansieras med de skatteintäkter som återstår när den löpande driften är betald. 100 procent innebär att samtliga investeringar kan finansieras av skatteintäkter. Om procentsatsen är lägre måste investeringarna finansieras på annat sätt till exempel genom upplåning.

Skattekraft är genomsnittlig beskattningsbar inkomst per invånare.

Skatteunderlag är totala beskattningsbara inkomster och uttrycks vanligtvis i skattekoronor det vill säga skatteunderlaget dividerat med 100.

Soliditet beräknas som eget kapital dividerat med värdet av tillgångarna. Soliditet är ett mått på den långsiktiga betalningsförmågan. En soliditet på 100 procent innebär att verksamheten bara finansieras av eget kapital medan en soliditet på 0 procent innebär att man inte har något eget kapital kvar, bara lånat kapital. Soliditeten kan ökas på tre sätt:

1. Genom att verksamheten genererar vinst som återinvesteras
2. Genom amortering av skulder
3. Genom att ägarna skjuter till medel (till exempel genom skat-tehöjning).

Volymutveckling är den procentuella förändringen av kostnader exklusive pris- och löneökningar.

Region Dalarna
Vasagatan 27
Box 712, 791 29 Falun
Telefon 023-49 00 00
region.dalarna@regiondalarna.se
www.regiondalarna.se

**REGION
DALARNA**